

BULGARİSTAN PAZAR BİLGİLERİ

**T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü**

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	22
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	30
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	33
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	35

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Avrupa Birliği üyesi bir ÷lke olarak Bulgaristan, Birliğin Ortak Ticaret Politikasına tabidir. AB, ticaret konularında yasa yapma ve üye ÷lkeler adına uluslararası anlaşmalar imzalama yetkisine sahiptir. AB'nin ticaret politikası, mal ve hizmet ticareti, fikri mülkiyet hakları, kamu alımları ve doğrudan yabancı yatırımlar gibi alanları kapsamaktadır.

AB dış sınırlarında üçüncü ÷lkelerden gelen mallara Ortak Gümrük Tarifesi ve TARIC (Entegre Tarife Sistemi) uygulanmaktadır. Yaklaşık 446 milyon tüketiciye sahip AB pazarı, Bulgaristan'a ticaret açısından önemli avantajlar sağlamaktadır. Dış ticaretin hukuki düzenlemesi, ulusal mevzuat, Avrupa Birliği mevzuatı ve uluslararası ticaret düzenlemeleri olarak üç ana düzeyde ele alınmaktadır.

Ulusal Mevzuat

Bulgaristan'da dış ticaret aşağıdaki yasalarla düzenlenmektedir:

- Gümrük Kanunu – ithalat, ihracat ve gümrük denetimi prosedürlerini belirler.
- Rekabetin Korunması Kanunu – damping karşıtı önlemleri ve haksız rekabetin önlenmesini düzenler.
- Yatırımlar Kanunu – yabancı yatırımların teşvik edilmesini ve korunmasına ilişkin düzenlemeleri içerir.

Avrupa Birliği Hukuku

Avrupa Birliği (AB) üyesi olarak Bulgaristan, AB'nin Ortak Ticaret Politikasını uygular. Bu kapsamda:

- Gümrük Birliği – üye ÷lkeler arasında gümrük vergilerinin kaldırılmasını, üçüncü ÷lkelere karşı ortak bir gümrük tarifesinin uygulanmasını düzenler ve malların AB içinde serbest dolaşımını sağlar.
- Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP) – gelişmekte olan ÷lkelere gümrük vergisi avantajları sağlanmasını içerir.
- AB Ticaret Anlaşmaları – AB, ticaret ilişkilerini, Serbest Ticaret Anlaşmaları (STA), Ekonomik Ortaklık Anlaşmaları (EPA), Ortaklık (Asosiyasyon) Anlaşmaları ve Diğer Ortaklık ve İş birliği Anlaşmaları (tercihsiz ticaret düzenlemeleri) gibi çeşitli anlaşmalar yoluyla düzenlemektedir.

Uluslararası Ticaret Düzenlemeleri

Bulgaristan, aşağıdaki uluslararası anlaşmalara taraftır:

- Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) – serbest ticaret ilkelerine uyulmasını ve ticari anlaşmazlıkların çözümünü sağlar.
- BM Uluslararası Ticaret Sözleşmeleri – ticari sözleşmeler, tahkim ve yatırım koruması ile ilgili kuralları belirler.
- Serbest Ticaret Anlaşmaları – çeşitli ÷lkelerle yapılan ikili ve çok taraflı anlaşmalar.

AB'den İhracat

Avrupa Birliği'nden (AB) yapılan ihracat, AB'nin Ortak Ticaret Politikası tarafından düzenlenmekte olup tek tip gümrük sistemine tabidir. Temel kurallar şunlardır:

- Tek Tip Gümrük Kodu – ihracat için gümrük prosedürlerini düzenler.
- Gerekli Belgeler – ihracat beyannamesi, fatura, menşe sertifikaları (uygulanabilir ise), sağlık ve bitki sağlığı sertifikaları.
- Kısıtlamalar ve Kontroller – belirli mallar (silahlar, ilaçlar, kültürel değerler) özel izinlere tabidir.
- KDV ve Özel Tüketim Vergileri – AB dışındaki ülkelere ihracatta, mallar genellikle AB ülkesinde KDV'den muaftır.

AB'ye İthalat

AB'ye ithal edilen tüm mallar gümrük işlemlerinden geçmeli ve Avrupa düzenlemelerine uygun olmalıdır:

- Gümrük Tarifeleri ve Vergiler – AB'nin Ortak Gümrük Tarifesi uygulanır ve bu tarifeye gümrük vergileri, KDV ve özel tüketim vergileri dahil olabilir.
- Teknik Standartlar – ürünler, güvenlik, sağlık ve çevre gerekliliklerine uygun olmalıdır (örneğin, CE işareti).
- İthalat Belgeleri – ticari fatura, gümrük beyannamesi (SAD – Tek İdari Belge), uygunluk sertifikaları.
- Tercihli İthalat Anlaşmaları – Bazı ülkeler, AB'nin ticaret anlaşmaları sayesinde düşük gümrük vergilerinden yararlanabilir.

AB Dışı Ülkelerle İthalat ve İhracat

AB dışındaki ülkelerle yapılan ticarete, ikili ve çok taraflı ticaret anlaşmaları uygulanır ve bu anlaşmalar ticareti kolaylaştırabilir veya zorlaştırabilir:

- Serbest Ticaret Anlaşmaları – Kanada (CETA), Japonya, Güney Kore gibi ülkelerle yapılan anlaşmalar gümrük vergilerini azaltır.
- Dampinge Karşı Önlemler – AB, haksız rekabeti önlemek için üçüncü ülkelere gelen bazı ürünlere koruma amaçlı dampinge karşı önlemler alabilir.
- Yaptırımlar ve Kısıtlamalar – belirli ülkeler ve ürünler (örneğin, Rusya, İran) yasaklara veya özel izinlere tabidir.
- Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Kolaylıklar – AB, belirli ülkeler için gümrük vergilerini azaltan veya kaldıran Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GSP) uygular.

Avrupa Birliği Ortak Dış Ticaret Politikası

Avrupa Birliği (AB) üyesi ölkeler arasında tesis edilen Gümrük Birliği çerçevesinde, üye ölkeler üçüncü ölkelerden ithalatta ortak kurallar uygulamaktadır.

Bu çerçevede, ticaret politikası münhasıran Avrupa Birliği'nin yetki alanına girmekte ve "Ortak Ticaret Politikası (OTP)" olarak adlandırılmaktadır. OTP, ortak gümrük tarifeleri; çok taraflı, bölgesel ve ikili ticaret anlaşmaları; üçüncü ölkelere uygulanan tek taraflı tavizler ve ticari savunma araçlarını kapsamaktadır. OTP çerçevesinde, mal ticaretinin yanı sıra hizmetler, ticaretle bağlantılı fikri mülkiyet hakları ve doğrudan yabancı yatırımlar AB'nin münhasır yetki alanında yer almaktadır.

Bu doğrultuda:

AB üyesi ölkelerce ortak gümrük tarifesi ve ticari savunma araçları uygulanmakta olup, ürünlere uygulanan gümrük vergileri ve varsa, ürünler üzerinde bulunan ticari savunma araçlarına TARIC CONSULTATION veri tabanı üzerinden erişilebilmektedir.

TARIC veri tabanı ürün bazında faaliyet göstermektedir. TARIC görüntüleme sayfasında ürün kodu (good code) kısmına bilgi edinilmek istenen ürünün GTİP kodu, Geliş/Varış Ülkesi (Origin/Destination) kısmına ise ürünün ihraç veya ithal edilmek istendiği ülke yazılmak suretiyle söz konusu ürüne dair mevcut tüm uygulama ve tüzüklere ulaşılabilir. Ürünün GTİP kodunu bilmiyorsanız gelişmiş arama (advanced search) sekmesinden metin bazında da arama yapılabilir.

TARIC kullanılarak ne yapılabilir?

- Ürüne dair gümrük uygulamaları ve kotalarına, gümrük muafiyetlerine;
- Ürüne dair alınmış ticaret politikası önlemlerine (dampinge karşı uygulamalar, telafi edici önlemler vs.);
- Ürüne yönelik alınmış ithalat veya ihracat kısıtlamalarına ulaşılabilir.

TARIC veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

https://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en

Access2Market üye ölkelerin ve AB'nin 120'den fazla ticaret ortağının AB ile dış ticareti kapsamındaki;

- Gümrük vergilerine;
- Menş kurallarına;
- Yürürlükteki diğer vergilerine;
- İthalat prosedürlerine;
- Ürüne ilişkin teknik gerekliliklere;
- Dış ticaret istatistiklerine ilişkin detaylı bilgileri ihtiva eden bir veri tabanıdır.

Access2Market veri tabanına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/home>

AB dışı ölkelerin AB ile olan ticari anlaşmalarına ve yararlanabildikleri gümrük muafiyetlerine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/non-eu-markets>

Üye ölkelerin pazar profillerine, ithalat prosedürlerine ve dış ticareti düzenleyen mevzuatı ile birlikte ticarete konu ürüne ilişkin teknik mevzuatına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/eu-market-0#tocms>

Access2Market veri tabanında mal ticaretinin yanı sıra hizmet ticareti ve e-ticarete ilişkin veriler de yer almaktadır. Bu bilgilere aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/content/services>)

Access2Market veri tabanını daha etkin kullanmak adına Avrupa Komisyonunun organize ettiği sanal eğitim programlarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilir:

(<https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/en/event>)

Ayrıca, AB tarafından üçüncü ülkelere karşı yürütülen ve tamamlanan dumping, sübvansiyon ve korunma önlemleri soruşturmalarına aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(https://policy.trade.ec.europa.eu/enforcement-and-protection/trade-defence_en)

AB, ikili ticaret anlaşmaları bağlamında aktif bir ticaret politikası izlemektedir. AB tarafından yeni nesil serbest ticaret anlaşmaları (STA) ile mal ticaretinin yanı sıra, hizmetler, kamu alımları, fikri mülkiyet hakları, sürdürülebilir kalkınma gibi ticaret ile ilgili alanları da içeren kapsamlı STA'lar müzakere edilmekte ve akdedilmektedir. AB'nin STA'ları hakkında detaylı bilgiye aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/negotiations-and-agreements/>)

AB, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında Gelişme Yolundaki Ülke ve En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) belirli dönemler için geçerli olacak şekilde tek taraflı olarak vergi tavizleri sağlamaktadır. Halihazırda uygulanan GTS Rejimi, düşük ve düşük orta gelirli ülkeler için gümrük tarifelerini tamamen ya da kısmen kaldıran Standart GTS Rejimi; sürdürülebilir kalkınma ve iyi yönetişimin sağlanmasını teşvik etmek üzere GTS Rejimi ekinde sayılan Uluslararası Konvansiyonları onaylamaları ve uygulamaları şartıyla gelişmekte olan ülkeler için tarifeleri sıfırlayan GTS + ve silah ve mühimmat hariç olmak üzere en az gelişmiş ülkelere gelen diğer malların vergisiz ve kotasız olarak AB pazarına girmesine imkan tanıyan Silahlar Hariç Her Şey (Everything But Arms-EBA) düzenlemelerini içermektedir. Güncel GTS yararlanıcısı ülkelerin listesine aşağıdaki adresten erişim sağlanabilmektedir:

(<https://ec.europa.eu/trade/policy/countries-and-regions/development/generalised-scheme-of-preferences/>)

Avrupa Yeşil Mutabakatı

Avrupa Yeşil Mutabakatı

İş insanlarımız tarafından Avrupa Birliği üyesi ülkelerin pazarına erişimde dikkate alınması gereken önemli bir husus da Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde gerçekleşmekte olan ekonomik dönüşüm sürecidir.

Avrupa Birliği (AB), 11 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı [Avrupa Yeşil Mutabakatı \(AYM\)](#)¹ ile 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini ortaya koymuştur. AB, bu hedefe ulaşmak için yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır. Sanayiden finansmana, enerjiden ulaştırmaya ve binalardan tarıma uzanan bir dizi alanda AB politikalarında kapsamlı değişiklikler öngören Yeşil Mutabakat, Tek Pazar'ın tesisinden bu yana AB'nin en büyük girişimlerinden birisidir.

Bu kapsamda, AB'nin iklim, enerji, arazi kullanımı, ulaşım ve vergilendirme politikalarının 2030 yılına kadar 1990'daki seviyesine kıyasla %55 emisyon azalımı sağlanacak şekilde gözden geçirilmesi için "[Fit for 55](#)" (55'e Uyum) mevzuat değişikliği paketi² Avrupa Komisyonu'nca 14 Temmuz 2021'de yayımlanmıştır.

Paketin uluslararası ticareti etkileyecek en önemli unsurlarından birisi [Sınırdaki Karbon Düzenlemesidir](#)³ (SKDM/CBAM). AB'de 2005 yılından bu yana uygulanan Emisyon Ticareti Sisteminin (ETS) dış ticarete yansımaları olarak kurgulanan SKDM uygulaması kapsamında çelik, alüminyum, çimento, gübre, hidrojen ve elektriğin AB'ye ihracatından karbon emisyonları oranında bir mali yükümlülüğe tabi olması öngörülmektedir. 1 Ekim 2023 ile 31 Aralık 2025 tarihleri arasında sadece ilgili ürünlerdeki emisyonların raporlanmasını gerektiren SKDM uygulaması 1 Ocak 2026 itibarı ile mali yükümlülükler açısından yürürlüğe girmiştir.

SKDM kapsamında yayımlanan tüm uygulama mevzuatı, detaylı bilgi notları ve son gelişmelere Bakanlığımız [Yeşil Mutabakat](#) sayfasından erişim sağlanması mümkündür.

Yeşil Mutabakatın ana unsurlarından bir diğeri ise dögüsel ekonomi mevzuatlarıdır. AB tarafından dögüsel ekonomiye geçişin sağlanması amacıyla, ham madde temini aşamasından ürünlerin üretimi, tüketimi ve atık yönetimine dair dögüsel bir yaklaşım ile yeni kurallar getirileceği açıklanmış, elektronik ve bilişim teknolojileri, piller ve araçlar, ambalaj, plastikler, tekstil, yapı ve inşaat, gıda, su ve besinler öncelikli sektörler olarak belirlenmiştir.

Bu çerçevede, [Batarya ve Batarya Atıkları Tüzüğü](#)⁴, [Gıda ile Temas Eden Geri Dönüştürülmüş Plastik Tüzüğü](#)⁵, [Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü](#)⁶, [Yapı Malzemeleri Tüzüğü](#)⁷ yasalaşmış olup, [dögüsel araç tasarımı](#)⁸ ilişkin mevzuatın yasama süreci devam etmektedir.

¹ https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en

² <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>

³ https://taxation-customs.ec.europa.eu/carbon-border-adjustment-mechanism_en

⁴ <https://eur-lex.europa.eu/legal->

<content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L..2023.191.01.0001.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2023%3A191%3ATOC>

⁵ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/1616/oj>

⁶ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2025/40/oj/eng>

⁷ <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/3110/oj/eng>

⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52023PC0451>

Öte yandan, Gümrük Birliği kapsamında ülkemizce uyum sağlanan ürün mevzuatında önemli değişiklikler getirecek olan ve 30 Mart 2022 tarihinde açıklanan Sürdürülebilir Ürün İnisiatifi ile gıda, yem ve medikal ürünler haricinde tüm ürün grupları için sürdürülebilirliğin bir norm olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu kapsamda 28 Haziran 2024 tarihinde AB Resmi Gazetesinde yayımlanarak yürürlüğe giren [Sürdürülebilir Ürünler İçin Eko-Tasarım Tüzüğü \(ESPR\)](#)⁹ ile ürün bazlı geliştirilecek eko-tasarım kurallarının genel çerçevesi oluşturulmuş olup, söz konusu eko-tasarım kuralları ile AB pazarına girişte kaynak verimliliği, çevre ve su ayak izi, zararlı kimyasal kullanımından arılık, dayanıklı, tamir edilebilir, geri dönüştürülebilir olma gibi kriterlerin esas alınması, ürün özelliklerinin dijital ürün pasaportu ile tüm ekonomik operatörlerin erişimine açık olması amaçlanmaktadır. Bu itibarla, ihraç ürünlerimizin AB pazarına girişinde, eko-tasarım kurallarına uyum sağlaması, ilgili teknik kriterlere uyumun belgelendirilmesi zorunlu hale gelecektir.

Bu doğrultuda Tüzük kapsamında çıkarılacak eko-tasarım kurallarına dair [2025-2030 Dönemi Çalışma Programı](#)¹⁰ 16 Nisan 2025 tarihinde açıklanmıştır. Ürün bazlı eko-tasarım kuralları için öngörülen takvim, demir-çelik için 2026, hazır giyim, lastik ve alüminyum için 2027, mobilya için 2028, döşekler için 2029 olarak belirlenirken; yatay olarak çıkarılacak mevzuat için takvim, tamir edilebilirlik için 2027, geri dönüştürülmüş içerik ve elektrikli aletlerin geri dönüştürülebilirliği için 2029 olarak belirlenmiştir. Ayrıca, halihazırda enerji-etiketlemesi mevzuatına tabi olan 16 elektronik cihaz için de 2030 yılına kadar eko-tasarım kurallarının belirlenmesi öngörülmüştür. Komisyon tarafından yetki devrine dayanan mevzuatlar ile çıkarılacak ürün bazlı kurallara uyum için 18 aylık geçiş süresi tanınması beklenmektedir.

Buna ek olarak, AB bir taraftan üçüncü ülkelere yönelik atık ihracatını kontrol altına almayı hedeflerken, AB içindeki mevcut atıkların da bir kaynak olarak ekonomiye kazandırılmasını amaçlamaktadır.

Bu itibarla, AB tarafından açıklanan [Atık Sevkiyatı Tüzüğü](#)¹¹ ile AB içinde toplanan atıkların öncelikli olarak AB içinde kullanılması amacıyla atık sevkiyatlarına kısıtlamalar getirilmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede, 21 Mayıs 2027 tarihinden itibaren AB'den atık ithalatı yapan tesislerin atığı çevreye uygun koşullarda işlediğine yönelik üçüncü taraf denetimlerine tabi tutulması zorunlu hale gelecektir. Bu çerçevede, ilgili denetimden geçmemiş tesislerin atık ithalatı yapması mümkün olmayacak olup denetimlerde [AB'nin Endüstriyel Emisyonlar Direktifi \(2010/75\)](#) kapsamında atık işleme tesisleri için belirlemiş olduğu Mevcut En İyi Teknikler belgeleri başta olmak üzere mevzuatta listelenen AB mevzuatları ve uluslararası sözleşmelere uyum esas alınacaktır.

[Atık Çerçeve Direktifinin Revizyonu](#)¹² ile ise, AB içindeki atıkların kaynağında ayrı toplanması amacıyla Genişletilmiş Üretici Sorumluluğu (GÜS) uygulamasının tüm sektörlerle genişletilmesi amaçlanmış, bu çerçevede 2025 yılı itibarı ile AB üye ülkelerinde tekstil ve konfeksiyon atıklarının ayrı toplanmasının GÜS kapsamında gerçekleştirilmesine yönelik ortak kurallar düzenlenmiştir.

Öte yandan, [Ormansızlaşmanın Önlenmesi Tüzüğü \(EUDR\)](#)¹³ ile 30 Aralık 2026 tarihi itibarıyla, büyük oranda ormansızlaşmaya sebep olan soya, sığır eti, palm yağı, ahşap/ağaç ürünleri, kakao, kauçuk, kahve ve bunlardan elde edilen belirli ürünleri üretimde girdi olarak kullanan çikolata, mobilya, lastik, deri gibi ürünlerin AB pazarına girişinde ormansızlaşmaya/orman bozulumuna yol açmadığı ve insan ve işçi haklarına uygun üretildiğine yönelik özen yükümlülüğü beyanı zorunlu hale getirilmiştir.

⁹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202401781

¹⁰ https://environment.ec.europa.eu/document/download/5f7ff5e2-eb9-4bd4-a139-db881bd6398f_en?filename=FAQ-UPDATE-4th-Iteration_clean.pdf

¹¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32024R1157>

¹² https://environment.ec.europa.eu/publications/proposal-targeted-revision-waste-framework-directive_en

¹³ [EUR-Lex - 02023R1115-20251226 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A02023R1115-20251226-EN)

29 Ocak 2025 tarihinde yayımlanan [Rekabetçilik Pusulası](#)¹⁴ ile iklim değişikliği ile mücadele sürecinde AB'nin rekabetçiliğini artıracak adımlar atılması, inovasyonun kolaylaştırılması, yatırım ortamının iyileştirilmesi, AB mevzuatlarının basitleştirilmesi amaçlanmıştır. 26 Şubat 2025 tarihinde açıklanan Temiz Sanayi Planı ile enerji maliyetlerinin düşürülmesi, yeni finansman kaynağı oluşturulması, ham madde tedarik güvenliğinin sağlanması, uluslararası işbirliklerinin artırılması, kamu alımlarında sürdürülebilir ürünlere talebin artırılmasına yönelik tedbirler belirlenmiştir. Bu doğrultuda, otomotiv sektörü eylem planı ile demir-çelik ve metaller eylem planları yayımlanmıştır.

Söz konusu politikalar arasında, otomotiv sektörünü kapsayan yeni sanayi, kamu alımları ve teşvik politikalarında **“AB önceliği”**, **“Made in EU”** gibi kriterler ile yerel ürünlere ayrıcalık tanınması, hurda demir-çelik ve alüminyum ihracatına kısıtlama getirilmesi gibi politikalar ülkemizce yakından takip edilmektedir.

“Made in EU” yaklaşımının kapsamını ve kriterlerini ortaya koyması beklenen [Sanayi Hızlandırma Yasası](#) taslağı 4 Mart 2026 tarihinde yayımlanmıştır. Son açıklanan taslakta AB tarafından öncelikli sektörlerde kamu alımları ve kamu destek politikalarında düşük karbonlu ve/veya “AB menşeli” olma şartı getirilmiş olup anılan taslakta Gümrük Birliği'nin “Birlik ile eşdeğer menşe” şartını karşılayabilmesine imkan veren hukuki zemine yer verilmiştir. Bu kapsamda ülkemiz pozisyonunun korunmasına ve güçlendirilmesine yönelik AB ile teknik ve üst düzey temaslar sürdürülecektir.

**AB Yeşil Mutabakatı kapsamındaki güncel gelişmeler ve AB Kurumlarınca yayımlanan bilgi/belgeler hakkında özet bilgiye erişmek için Bakanlığımız web sitesindeki [“Yeşil Mutabakat”](#) bölümünü¹⁵ takip ediniz.

İthalat Rejimi

Gümrük Kontrolleri

AB Gümrük İşlemleri Başlığı

- İthalat Kontrol Sistemi 2 (ICS2) Sürüm 3

ICS2 sistemi, ekonomik operatörlerin AB'ye doğrudan veya AB'den transit şekilde üçüncü ülkelere gerçekleştirilecek sevkiyatlarına ilişkin bilgi ve verilerin yükleme öncesi kargo bilgisi (PLACI) ve varış öncesi giriş özet beyanları (ENS) aracılığıyla AB Gümrük İdareleri'ne sunulmasını gerekli kılan bir elektronik gümrük sistemidir.

Sistem ile kargo ve taşımaya ilişkin risk analizinin gerçekleştirilip güvenliğe ilişkin tehditlerin önlenmesi, uluslararası gümrük işlemlerinin kolaylaşması ve ekonomik operatörler ve AB Gümrük İdareleri arasındaki bilgi alışverişinin basitleşmesi amaçlanmaktadır.

Sistemden pek çok ticari aktör etkilenecek olup AB sınırları içinde ve dışında posta operatörleri, ekspres kargo taşımacılığı, havayolu kargo taşımacılığı, denizyolu, demiryolu ve karayolu taşımacılığı, AB sınırları dahilinde belirli son alıcılar, lojistik firmaları bu aktörler arasında yer almaktadır. Bu yönüyle, doğrudan AB'ye veya AB'den transit olarak başka bir ülkeye eşya gönderen Birlik dışındaki, Türkiye dahil, tüm ihracatçılar sistemden etkilenecektir.

¹⁴ https://commission.europa.eu/document/download/10017eb1-4722-4333-add2-e0ed18105a34_en

¹⁵ <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/yesil-mutabakat>

Sistem kapsamında, AB'nin ihtiyaç duyduğu verilerin girilmemesi halinde, taşımaya ilişkin işlemler AB sınırında durdurulup eşyanın gümrük işlemleri yapılmayacak, yetersiz beyanlar reddedilecek ya da ticaret akışını sekteye uğratabilecek tedbirler söz konusu olabilecektir.

Sistem, sevkiyat kapsam ve şekline göre üç sürüm halinde uygulanmaktadır. Havayolu kargo taşımacılığı ön yükleme ve havayolu posta taşımacılığı ön yükleme için Sürüm 1, 15 Mart 2021 tarihi itibarıyla; havayolu genel kargo taşımacılığı ile havayolu taşımacılığı ve posta taşımacılığı için Sürüm 2 ise, 1 Mart 2023 tarihi itibarıyla; deniz yolu, karayolu ve demiryolu taşımacılıklarını kapsayan Sürüm 3 ise 1 Nisan 2025 tarihi itibarıyla uygulanmaktadır. Böylece, sistemin operasyonel süreci tüm taşımacılık modları için AB gümrüklerinde devreye alınmıştır.

Avrupa Komisyonu tarafından sistem sürümlerine ilişkin Türkçe broşürler yayımlanmaktadır. Buna ilâve olarak, sistemin tanıtımının yapıp kullanımına ilişkin bilgilerin sunulduğu eğitim videolarına Bakanlığımız girişimleriyle Türkçe dil seçeneği de eklenmiş olup, ilgili videolara (https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs/customs-security/import-control-system-2_en#elearning-courses) adresinden erişim sağlanabilmektedir.

ICS2 sistemi kapsamındaki uygulamaya ilişkin diğer tüm bilgilere ve ekonomik operatörlere yönelik yayımlanan belgelere AB'nin [Import Control System 2 \(ICS2\) - European Commission \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/customs/ics2/) adresindeki bağlantısından erişilebilmektedir.

- Pan-Avrupa-Akdeniz (PEM) Tercihli Menşe Kurallarına Dair Bölgesel Konvansiyona İlişkin Güncel Durum

PEM Tercihli Menşe Kurallarına Dair Bölgesel Konvansiyonu revize eden yeni PEM Konvansiyonu ülkemizde 19 Aralık 2025 tarihinde onaylanmış ve revize Konvansiyonun uygulama hükümlerine ilişkin "Pan-Avrupa-Akdeniz Tercihli Menşe Kurallarına Dair Bölgesel Konvansiyon Ortak Komitesinin 1/2023 Sayılı Kararı Kapsamı Tercihli Menşe Kuralları Hakkında Yönetmelik" 20 Aralık 2025 tarihli ve 33113 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

PEM bölgesinde yer alan ülkeler arasındaki tercihli ticarete kullanılan çapraz menşe kümülasyonu sayesinde, taraf ülkeler ithal edilen girdileri üretim süreçlerinde kendi ülkeleri menşeli ürünler olarak kullanılabilmekte ve bu sayede nihai ürün kolay bir şekilde ihracatçı ülke menşei kazanabilmektedir.

Bölge ülkeleriyle olan 16 tercihli düzenlemeden 14'ü için (AB Tarım, AKÇT, EFTA, Faroe Adaları, Filistin, Fas, Mısır, Sırbistan, Bosna-Hersek, Kosova, Kuzey Makedonya, Karadağ, Gürcistan, Moldova) revize menşe kuralları uygulamaya alınmış ve eski kural setine dayanan Tunus ve Arnavutluk STA'larımızın da revize kurallara geçişinin sağlanması için çalışmalar devam etmektedir.

1 Ocak 2026 tarihi itibarıyla ülkemiz ile PEM'e taraf ülkeler arasında uygulanan çapraz kümülasyon olanaklarına ilişkin güncel durum ve PEM kümülasyon olanaklarına ilişkin güncel gelişmeler Bakanlığımız internet sitesinin Duyurular (<https://ticaret.gov.tr/duyurular>) bölümünde ve (<https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/avrupa-birligi/pan-avrupa-akdeniz-tercihli-mense-kurallari>) sayfasında düzenli olarak yayımlanmaktadır.

Gümrük Vergileri

Türkiye-AB Gümrük Birliği'nin bir tarafı olan Bulgaristan ile Türkiye arasında sanayi ürünlerinin ticaretinde gümrük vergisi alınmamaktadır. Tarım ürünlerinde AB'nin Türk tarım ürünlerine uyguladığı tercihli vergi oranları uygulanmaktadır. Her ürünün AB'ye ithal edilmesi aşamasında aranan şart ve belgelere ilişkin mevzuata, gümrük vergilerine ürün GTİP kodu ile AB TARIC sisteminde arama yapılarak ulaşılmaktadır:

(http://ec.europa.eu/taxation_customs/dds2/taric/taric_consultation.jsp?Lang=en)

Türkiye-AB Gümrük Birliği

Türkiye ile AB arasındaki Gümrük Birliği kapsamındaki ürünler için gümrük vergisi veya herhangi bir miktar kısıtlaması bulunmamaktadır. Gümrük Birliği 31 Aralık 1995 tarihinden beri yürürlükte olup, temeli 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması ve 1970'de imzalanan Ek Protokol'e dayanmaktadır.

Gümrük Birliği, sanayi ürünleri ve işlenmiş tarım ürünlerini (sanayi payı itibarı ile) kapsamaktadır. Gümrük Birliği sınırlarında üretilen ve elde edilen mallar ya da Gümrük Birliği'nde serbest dolaşıma sunulan mallar bu gümrük statüsünün kanıtı olan A.TR Belgesi eşliğinde Gümrük Birliği topraklarında herhangi bir yerde serbestçe dolaşma hakkına sahiptir.

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin Gümrük Birliği'nin son aşamasının uygulanmasına ilişkin 1/95 sayılı ve 22 Aralık 1995 tarihli kararı:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:21996D0213%2801%29&rid=2>)

- AT-Türkiye Gümrük İşbirliği Komitesi'nin 1/2006 sayılı ve 26 Eylül 2006 tarihli AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 1/95 sayılı kararının uygulamasına ilişkin ayrıntıları düzenleyen karar

(<https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:265:0018:0038:en:PDF>)

Gümrük Birliği, Amsterdam Anlaşması EK 1'de belirtilen tarım ürünleri ile Avrupa Kömür ve Çelik Anlaşması'nın kapsadığı kömür ve çelik ürünlerini kapsamamaktadır. Bu ürünler aşağıdaki yasal dayanaklar çerçevesinde tavizli bir rejimden yararlanabildikleri zaman bir menşe ispat belgesi ibraz edilmesi gerekmektedir (Movement Certificate-Dolaşım Belgesi-EUR.1 ve fatura beyanı).

Yasal Dayanaklar:

- AT-Türkiye Ortaklık Konseyi'nin 25 Şubat 1998 tarihli ve 1/98 sayılı kararı ile tarım ürünleri ticaret rejimi hakkında 3 no.lu Protokol:

(<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:L:1998:086:TOC>)

- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti arasındaki anlaşma uyarında Anlaşmanın 1. Protokolünü değiştiren 8 Temmuz 1991 tarihli Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu kuran Anlaşma kapsamındaki ürünlerin ticaretiyle ilgili düzenlenen Ortak Komite'nin 2/99 sayılı kararı:

(https://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2009.143.01.0001.01.ENG)

Rekabet

AB'nin Rekabeti Bozucu Yabancı Sübvansiyonlar Tüzüğü

Avrupa Komisyonunun Rekabeti Bozucu Yabancı Sübvansiyonlar Tüzüğü 23 Aralık 2022 tarihinde L 330 sayılı AB Resmi Gazetesinde EU 2022/2560 sayısıyla yayınlanmış olup, anılan Tüzük kapsamında, Avrupa Komisyonu'na üçüncü ülkeler tarafından verilen ve AB pazarında rekabeti bozan sübvansiyonlara karşı soruşturma yürütme ve gerekli durumlarda önlem alma yetkisi verilmektedir. Böylelikle, AB'nin katı rekabet kurallarına tabi AB'de yerleşik firmalar ile üçüncü ülke firmaları arasında eşit rekabet şartlarının sağlanmasının hedeflendiği açıklanmıştır.

Tüzük ile birlikte üçüncü ülkenin, doğrudan veya dolaylı olarak iç pazarda faaliyette bulunan bir veya daha fazla yüklenici veya sektöre fayda sağlayan mali katkı yabancı sübvansiyon olarak değerlendirileceği ifade edilmiştir.

Tüzük kapsamında, yüklenicilerin eşik değerlerin üzerinde kalan tüm satın alma ve birleşmeleri ile kamu alımlarına katılımlarının Komisyona ön bildirimini yapılması gerekmekte olup, ayrıca Komisyonun eşik değerler altında kalsalar dahi, piyasayı bozucu yabancı sübvansiyon şüphesi bulunan tüm piyasa hareketlerini soruşturma yetkisi bulunmaktadır. Tüzüğe (<https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2022/2560/oj>) bağlantısından erişilebilmektedir.

Söz konusu Tüzük, 12 Temmuz 2023 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlamış olup, 12 Ekim 2023 itibarıyla şirketlerin, yabancı mali katkıları içeren ve ilgili bildirim eşiklerini aşan şirket birleşmeleri ve kamu alımları hakkında bildirimde bulunmaları gerekmektedir.

Tüzük kapsamında Komisyonun soruşturması, üçüncü ülke tarafından sağlanan mali katkının iç pazarı bozan bir yabancı sübvansiyon niteliğinde olup olmadığı değerlendirildiği bir ön inceleme aşaması ile başlamaktadır. Komisyonun bu değerlendirmeye ulaşması halinde, yabancı sübvansiyon alan teşebbüse yönelik derinlemesine soruşturma başlatması mümkündür. Halihazırda, Komisyonun hem resen hem de bildirim yükümlülükleri çerçevesinde başlattığı çeşitli soruşturmalar bulunmaktadır.

Tüzük ile ilgili olarak 12 Temmuz 2023 tarihli AB Resmi Gazetesinde (EU) 2023/1441 sayılı Uygulama Tüzüğü yayınlanmıştır. Söz konusu Tüzükte birleşmelere ilişkin bildirimlerin ve kamu alımları prosedürlerinde yabancı mali katkı bildirimlerinin şekil, içerik ve usulü, Tüzüğe göre yapılması gereken sözlü açıklamaların usulüne ilişkin detaylar, ifşa, dosyalara ve gizli bilgilere erişim hakkındaki detaylı kurallar, şeffaflık gereklilikleri ve zaman kısıtlarının hesaplanması ve Tüzük kapsamındaki taahhütlere ilişkin zaman kısıtlarının detayları belirlenmiştir.

Uygulama Tüzüğüne [Implementing regulation - 2023/1441 - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1441/oj) adresinden ulaşılabilir.

İç Vergiler ve Oranları

- Bulgaristan'da uygulanan KDV oranı %20'dir. Otelcilik ve konaklamada, kitap satışlarında, bebek mamalarında, bebek bezlerinde vb. bebek hijyen ürünlerinde istisnai olarak %9 oranında KDV uygulanmaktadır.

- Kurumlar vergisi oranı %10'dur. İşsizlik oranının ülke ortalamasının %25 üzerinde olan bölgelerde vergi mükellefleri belirli koşullar altında kurumlar vergisinden muaftır;
- Gelir vergisi oranı %10'dur;
- Kar dağıtım vergisinin (stopaj) oranı %5'tir.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

Bulgaristan Standardizasyon Enstitüsü, ülkenin ulusal standardizasyon kurumudur ve Bulgaristan'da kalite altyapısının bir parçasıdır. Standardizasyon Enstitüsü, firma, kuruluşlar ve kurumlar gibi çeşitli çıkar gruplarının üye olduğu toplumsal-hukuksal bir oluşumdur. Bulgar şirketlerin uluslararası piyasalarda rekabetçi olabilmesi ve bu piyasalara daha kolay erişebilmesi amacı doğrultusunda kurumun ana faaliyet alanları ihtiyaç olan sektörlerde ulusal standartlar geliştirmek, Avrupa ve uluslararası düzeyde standartların geliştirilmesi sürecinde yer almak, bütün Avrupa standartlarını ve bazı uluslararası standartları ulusal standart olarak kabul etmek olarak tanımlanmaktadır. Bulgaristan Standardizasyon Enstitüsü, Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO), Avrupa Standartlar Komitesi (CEN), Uluslararası Elektroteknik Komisyonu (IEC), Avrupa Elektroteknik Standartlar Komitesi (CENELEC) üyesidir.

Avrupa Birliği'nin Ürünlere Dair Teknik Mevzuatı

Bir ürünün Avrupa Birliği (AB) pazarına girebilmesi için AB'nin tüzük, direktif vb. olarak adlandırılan (EURLEX internet sayfasından ulaşılabilen) teknik mevzuata uygun olarak üretilmesi ve piyasaya arz koşullarını sağlaması gerekmektedir. AB'nin teknik mevzuatı, tüm ürünler için temel kuralları belirleyen yatay mevzuatın yanı sıra, ürünlere ilişkin teknik düzenlemelerden (örn: oyuncaklar, makineler, asansörler, tıbbi cihazlar, yapı malzemeleri, kimyasallar vs.) oluşmaktadır. Bunun haricinde, AB içinde ortak bir düzenlemeye tabi olmayan (kırtasiye ürünleri, mobilyalar, saatler vs.) ürünlere ilişkin üye ülkeler kendi düzenlemelerini yapmakta serbesttir.

Ülkemiz, Gümrük Birliği gereğince AB'nin ürünlere dair teknik mevzuatını ve sistemini uyumlaştırmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye AB'nin CE İşareti, onaylanmış kuruluşlar, piyasa gözetimi ve denetimi, AB'nin ortak bir düzenlemesi olmayan alanda karşılıklı tanımaya dair kurallarını ve ürünlere ilişkin (sektörel) mevzuatını ulusal mevzuatına aktarmıştır. Ülkemiz, AB'nin ürünlere ilişkin mevzuatındaki güncellemeleri de takip ederek bilahare ulusal mevzuatına yansıtılmaktadır.

Ülkemizde, AB mevzuatı kapsamında atanmış onaylanmış kuruluşların listesi ise güncel olarak AB'nin Yeni Yaklaşım Onaylanmış Kuruluş Bilgi Sistemi'nde (NANDO- <https://webgate.ec.europa.eu/single-market-compliance-space/home>) yayınlanmaktadır.

Sonuç olarak, ortak bir AB mevzuatı bulunan ürünler yönünden ulusal mevzuatımızı uyumlaştırdığımız ölçüde veya düzenlenmemiş alanda yer alan ürünler yönünden Türk ürünlerinin AB'de ilave test/belgelendirmeye ihtiyaç olmaksızın AB menşeli ürünlerle eşit muameleye tabi tutulması ve malların serbest dolaşımı ilkesi kapsamında ithalat kontrollerine tabi tutulmaması gerekmektedir. Bu kapsamda, Türkiye'de üretilen ürünler, AB'de üretilmiş ürünlere eşdeğer güvenlik ve kalite düzeyini sağlamaktadır. Ülkemizce uyum sağlanan AB mevzuatı ve ilgili yetkili kuruluşların irtibat bilgileri "Türkiye Ürün Kuralları Veri Tabanı"nda yer almaktadır; anılan Veri Tabanına <https://urunkurallari.ticaret.gov.tr/> adresinden erişim sağlayabilirsiniz.

AB teknik mevzuatına ilişkin ayrıntılı bilgi edinmek için (abteknik@ticaret.gov.tr) adresinden irtibata geçilebilmektedir. Ayrıca, Avrupa Birliği'nce hazırlanan ve ürün kurallarının uygulanmasına ilişkin bilgiler içeren güncel Mavi Rehber, Bakanlığımız tarafından Türkçeye çevrilerek üreticilerimizin, ilgili Bakanlıklarımızın, sivil toplum kuruluşlarımızın ve ilgili tüm paydaşların hizmetine sunulmuştur.

Mavi Rehber'e aşağıda yer alan adres üzerinden erişilebilmektedir:

(<https://ticaret.gov.tr/data/5dc55af713b87654fc017421/MAV%C4%B0%20REHBER%202022,..pdf>)

AB ve Ürün Standartları

Bazı ürünler menşesine bakılmaksızın Avrupa Birliği'nin getirdiği zorunluluklar sebebiyle birtakım mevzuatla sınırlandırılmıştır. Diğer taraftan, bütün Birlik ülkeleri için özellikle adil rekabeti destekleyici çeşitli garanti sistemleri bulunmaktadır. ISO 9000 serisi kaliteyi garantileyen ve rekabet faktörünü ön plana çıkaran bir uygulamadır. Çevre üzerine ISO 14000 serisi ve iş sağlığı ve güvenliği amacıyla ISO 45001 sistemi önem kazanmıştır. GLOBALGAP (eski adıyla EUREPGAP) sertifikasının alınması zorunlu olmamakla birlikte ürün satın almada tercih nedenidir.

AB kuralları gereğince bazı sanayi ürünlerinin AB pazarına girebilmesi için AB teknik mevzuatına uyumlu olması gerekmektedir. CE işareti bu kapsamdaki uygulamalardan biridir. Birçok sanayi ürününde CE İşareti (https://ec.europa.eu/growth/single-market/ce-marking_en) bulunması zorunludur. Ürünlerin, CE işaretli olarak piyasaya sunulmasından imalatçı sorumludur. Ancak, eğer imalatçı ya da imalatçının yetkili temsilcisi Avrupa Birliği içinde değilse, bu sorumluluğu ithalatçı yerine getirmek zorundadır. Diğer bir anlatımla, ithalatçı ithal ettiği ürünlerin AB mevzuatına uygunluğunu temin etmek zorundadır.

Ürünlerin piyasaya arz edilmesine ilişkin akreditasyon ve piyasa gözetimi ve denetimi işlemleri AB'nin 765/2008/EC sayılı Tüzüğü ile 2019/1020/EU sayılı Tüzüğü'ne göre yürütülmektedir. Anılan mevzuat, AB gümrüklerinde kontrolleri, CE İşareti ve akreditasyonunun yanı sıra üye devletlerde piyasa gözetimi ve denetimine yönelik hükümler ihtiva etmekte olup, üye ülkeler tarafından işbirliği içinde uygulanmaktadır.

AB genelinde gıda ile ilgili genel prensiplerin ve temel düzenlemelerin çerçevesini belirleyen 178/2002/EC sayılı Tüzük doğrultusunda Genel Gıda Yasası uygulanmaktadır. 2002 tarihli düzenlemeyle, aynı zamanda, AB Gıda Güvenliği Otoritesi kurularak gıda güvenliği konusunda uygulanması zorunlu prosedürler belirlenmiştir. Genel Gıda Yasası, gıdaların izlenebilirliği konusunda da hükümler içermektedir ve düzenlediği ana başlıklar Ocak 2005 tarihinde uygulamaya girmiştir.

AB genelinde tarım ürünlerinin piyasaya arzına ilişkin ortak kuralları 1308/2013/EU ve 1379/2013/EU sayılı Tüzükler belirlemektedir.

Üçüncü ülkelerden ithal edilen taze meyve ve sebzelerin sevkiyatının AB pazarlama standartları ve diğer eşdeğer standartlara uygun olması gerekmektedir. Bu yönde, 2023/2429 sayılı Tüzük taze meyve ve sebze ithalatı ile ilgili genel ve spesifik pazarlama standartlarını belirlemektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

AB'nin Yeni Yaklaşım mevzuatı gereğince üye ülkeler, bir yandan ortak pazara insanların güvenliği ve sağlığını tehlikeye atmayacak veya mevzuatta belirtilmiş kamu yararına hanel getirmeyecek ürünlerin girişinin sağlandığını, diğer yandan kullanım amaçları doğrultusunda bu ürünlerin doğru bir şekilde montajının, bakımının ve kullanımının gerçekleştirildiğini garanti etmelidir. Bu kapsamda, bu mevzuat ürünlerin uyması gereken temel gerekleri ve üye ülkelerin gerçekleştirecekleri piyasa denetim faaliyetlerini düzenlemektedir. Bulgaristan, kendi ulusal mevzuatını Yeni Yaklaşım mevzuatı ile uyumlaştırmıştır. Bu kapsamda, muhtelif kurum ve kuruluşlar akreditasyon, uygunluk değerlendirmesi, belgelendirme ve denetim süreçlerinde yer almaktadır. Uyumlaştırılmış kurallar dışında kalan alanlarda ulusal hukuki metinler ile düzenleme yapılmaktadır.

Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin (EU) 2019/1020 sayılı ve 20 Haziran 2019 tarihli Regülasyonu AB üye ülkelerinin icra etmesi gereken piyasa denetim faaliyetlerini düzenlemektedir. Söz konusu Regülasyon kapsamında piyasa denetimi her üye ülke tarafından kendi ülkesinde Birliğin uyum mevzuatı gözetilerek yapılmaktadır. Piyasa denetim faaliyetleri ürünleri piyasaya sunma yöntemlerine göre farklılık arz etmemekte, ürünlerin uyması gereken şartlar esas alınarak gerçekleştirilmektedir.

Bulgaristan'da piyasa denetimi tüketici ile nihai kullanıcıların sağlığı ve güvenliğinin korunması, hayvanların ve bitkilerin korunması, çevrenin korunması, kamusal çıkarların diğer yönleriyle korunmasına ilişkin ortak hedefler doğrultusunda gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, eşit rekabet koşullarında tehlike arz etmeyen, kurallara uygun ürünlerin piyasaya sunulmasına ilişkin firmaların kanunla belirlenmiş yükümlülüklerini yerine getirmesinin güvence altına alınması amaçlanmaktadır. Piyasa denetim faaliyetinin bir diğer amacı mevzuatın getirdiği kurallar ve sorumluluklar hakkında firmaları bilgilendirmektir.

Bulgaristan'da piyasa denetimi (EU) 2019/1020 sayılı Regülasyonun getirdiği kurallar bütünü çerçevesinde gerçekleştirilmektedir. Denetim organları, ürünleri piyasaya ilk sunan firmaya/operatöre ulaşmak amacıyla tedarik zincirlerinin tamamını denetime tabi tutmaktadır. Ürün türüne göre yaklaşımlar değişse de genelde proaktif ve reaktif yöntemler bazında denetim faaliyeti yürütülmektedir. Proaktif yöntem ile yapılan denetimler önceden planlanmakta, reaktif yöntemle yapılanlar ise ihbarlar çerçevesinde ani incelemeleri gerektirmektedir.

Bulgaristan, piyasa denetim faaliyetlerini sektörel bazda yürütmektedir. Bulgaristan'da piyasa denetimini gerçekleştiren tek organ bulunmamakta, bu faaliyet tek merkezden yürütülmemektedir. Aynı durum konuyu düzenleyen Bulgaristan mevzuatı için de geçerlidir. Muhtelif sektörel kanunlarla ürün gruplarının özelliklerine göre çeşitli kurumlara piyasa denetim yetkisi verilmiş, ürünleri piyasaya sunan firmaların uyması gereken kurallar belirlenmiştir. Belli durumlarda bir ürünün farklı özellikleri birkaç organ tarafından denetlenebilmektedir. Gerekli olduğunda piyasa denetim organları Gümrükler Ajansı ile iş birliği içerisinde denetim faaliyetlerini yürütebilmektedir. Tüketicileri Koruma Komisyonu, Devlet Metroloji ve Teknik Denetim Ajansı, Çevre ve Su İşleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Tarım ve Gıda Bakanlığı, İlaçlar İcra Ajansı, Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı, Karayolu Ulaştırma İdaresi İcra Ajansı, Deniz İdaresi İcra Ajansı Bulgaristan'da piyasa denetim yetkisi olan

organlardır. Söz konusu kamu kurumlarının merkez yönetimleri denetim faaliyetine ilişkin politikaları geliştirmekte, stratejik hedefleri belirlemekte, plan ve programlar oluşturmada, metodik yaklaşımlar vs. belirlemekte iken bölgesel yapılarda yer alan müfettişler ise asli denetim işini ifa etmektedir. Gümrüklerden sorumlu ulusal organ olan Gümrükler Ajansı piyasa denetim organı olmamakla birlikte, (EU) 2019/1020 sayılı Regülasyonun madde 25'inin uygulanması çerçevesinde Birlik topraklarına giriş yapan ürünlerin kontrolünden sorumlu kurumdur. Denetim etkisinin azami seviyeye çıkartılması için sektörel denetim organları ile Gümrükler Ajansı arasında ikili sözleşmeler imzalanmakta, bu sözleşmeler ile taraflar arasındaki koordinasyon düzenlenmektedir.

Bu denli büyük ve karmaşık bir sistemin tek elden koordinasyonunun yürütülmesi zaruridir. Bulgaristan'da Ortak İletişim Servisi görevini Ekonomi ve Sanayi Bakanlığı "Avrupa Konuları ile Ürün ve Hizmetler Hakkında AB Mevzuatı" Genel Müdürlüğü üstlenmiştir.

AB içerisinde piyasa denetimine ilişkin bilgi akımını sağlayan sistemler üzerinden iletişim, Birlik içerisindeki denetim faaliyetlerinde verimin artırılmasında kilit rol oynamaktadır. Bu kapsamda, Tüketicileri Koruma Komisyonu Safety Gate/RAPEX sisteminin Bulgaristan iletişim noktasıdır. Ekonomi ve Sanayi Bakanlığı nezdindeki Ortak İletişim Servisi piyasa denetiminde bilgi ve iletişim sistemi ICSMS'nin ulusal yöneticisidir. Eudamed sistemine ise sadece İlaçlar İcra Ajansı yetkililerinin erişimi bulunmaktadır.

Bulgaristan'da akreditasyon sistemi dış ticaret, gıda güvenliği, sağlık, çevrenin korunması, sınai ve altyapısal gelişim alanları başta olmak üzere hayati önem taşıyan bütün toplumsal alanları desteklemektedir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyin (EC) 765/2008 sayılı ve 9 Temmuz 2008 tarihli Regülasyonu gereklerine uygun olarak Bulgaristan Akreditasyon Servisi İcra Ajansı, ulusal akreditasyon organı olarak faaliyet göstermektedir. Ajans, ülkede uygunluk değerlendirmesi yapacak kuruluşları akredite etme yetkisi olan tek organdır. Belli dönemlerde Bulgaristan Akreditasyon Servisi İcra Ajansı Ekonomi ve Endüstri Bakanına bağlı denetim birimi tarafından denetime tabi tutulmaktadır.

Bulgaristan akreditasyon organı aşağıda sayılmış kuruluşları akredite etmektedir:

- Analiz laboratuvarları
- Kalibrasyon laboratuvarları
- Tıbbi laboratuvarlar
- Denetleme organları
- Ürün sertifikalandırma kuruluşları
- Yönetim sistemleri sertifikalandırma kuruluşları
- Kişi sertifikalandırma kuruluşları
- Geçerleme ve doğrulama kuruluşları
- Çevre kontrolörleri (EMAS)
- Kullanılabilirlik analizlerini organize edenler.

Bulgaristan Akreditasyon Servisi, Avrupa Akreditasyon Kurumu (EA), Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF) ve Uluslararası Laboratuvar Akreditasyon Kurumu (ILAC) üyesidir. Çevre kontrolörlerinin akreditasyonu ile (EC) 1221/2009 sayılı Regülasyon kapsamında çevre kontrolörlerinin gerçekleştirdiği faaliyetin denetiminden sorumlu ulusal akreditasyon organı olarak Bulgaristan Akreditasyon Servisi, Akreditasyon ve Lisans Organları Forumu'nun (FALB)

toplantılarına katılmaktadır. Kişi sertifikalandırma, yönetim sistemleri (ISO 9001, ISO 14001) sertifikalandırma, ürün sertifikalandırma, geçerlilik verme ve doğrulama alanlarında akreditasyonun karşılıklı kabulüne dair IAF MLA çoklu anlaşması ile analiz laboratuvarları, kalibrasyon laboratuvarları, tıbbi laboratuvarlar ve denetleme organları alanlarında akreditasyonun karşılıklı kabulüne dair ILAC MRA çoklu anlaşmasının tarafıdır.

Metroloji ve Teknik Denetim Devlet Ajansı'nın esas görevi Yeni Yaklaşım mevzuatının uygulanması noktasında piyasa denetimini sağlamaktır. Bahse konu Ajans, tıbbi ürünler ve inşaat malzemeleri hariç, tüm ürünlerin uygunluk değerlendirmesini yapan kurumları (notified bodies) yetkilendirme ve bunların denetimini yapma yetkisini ifa etmektedir.

Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı Kanunu hükümlerine göre mezkur Ajans, gıdaların ve gıdalarla temas halinde olan ürünlerin, bitki koruma ürünlerinin, yemlerin, gıda hammaddelerinin vs. resmi kontrolünü gerçekleştirmektedir. Bunun yanı sıra gıdaların kalitesine ilişkin özelliklerin ulusal standartlara, sektörel kuruluşlarca geliştirilmiş ve yetkili organ tarafından onaylanmış standartlara ve teknolojik süreçlere uygunluğunu değerlendirmektedir. Laboratuvar analizleri, Ar-Ge, eğitim ve yeterlilik kazandırmak da Ajans'ın faaliyetleri arasındadır. Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı, bitki sağlığı, bitki koruma ürünleri, gübreler, veterinerlik faaliyeti, insan tüketimine yönelik hayvansal ürünler, yem, gıda ve gıda hammaddeleri, gıda ile temasta bulunan ürünler, AB piyasasına sunulan taze meyve-sebzenin kalitesine ilişkin özel kanunlarla düzenlenmiş faaliyeti sonucunda resmi belgeler düzenlemektedir. Bulgaristan, AB'ye gıda, yem, hayvan ve hayvansal ürün ithalatında üye ülkelerce resmi belge değişiminin sağladığı TRACES online platformunu kullanmaktadır. Başta taze meyve-sebze olmak üzere Ajansın yetki alanına giren ülkemiz menşeli ürünlerin AB'ye girişinde ilk ülke olan Bulgaristan'da kontroller ve gerektiğinde laboratuvar analizleri yapıldıktan sonra gerekli resmi belgeler (örneğin CHED-P, CHED-D vb.) AB'nin TRACES sistemi üzerinden bütün üye ülkelerdeki yetkili organlarca görülecek şekilde düzenlenmektedir.

AB'ye ithalatta bitki sağlığı ve veterinerlik kontrolü AB tarafından onaylanmış sınır kapılarında gerçekleştirilmektedir. Türkiye-Bulgaristan sınırında söz konusu kapı Kapitan Andreevo'dur. Adı geçen kontrol birkaç aşamadan oluşmaktadır:

1. Evrak kontrolü (menşe ülkeden verilen gerekli sağlık sertifikaları; ihracat belgeleri vb.);
2. Ürün kimlik kontrolü (ürünün geldiği bölge, üreticisi, sağlık sertifikasını hazırlayan doktor, etiket vb.);
3. Fiziki kontrol (ürünler araçtan indirilmekte, belli yerlerden numune alınıp kontrol edilmektedir).

Diğer taraftan, Bulgaristan Gıda Güvenliği Ajansı 2019/1793 sayılı AB Regülasyonu çerçevesindeki denetimleri de yürütmektedir. Bu Regülasyonun Ek 1 ve Ek 2'sinde yer alan ülkemiz menşeli bazı meyve-sebzeler, kuru yemişler, baharatlar ve tohumlar zirai ilaç kalıntısı ve toksin tespiti için analize tabi tutulmaktadır. Söz konusu ürünler ve analiz sıklıkları AB mevzuatında yapılan değişiklikler ile sürekli değişebilmektedir. 2019/1793 sayılı AB Regülasyonu çerçevesinde yapılan kontrollerin sıklığı firmalarımızın şikayet konusu olmakta ve kontroller esnasında tahsil edilen ücretler (yükleme-boşaltma, laboratuvar testleri vb. hizmetlere ilişkin bedeller) ihracatımızı olumsuz etkilemektedir. Denetim işlemleri için araç sürücüsünün yanında test ve belgelendirmeyi karşılayabilecek yeteri kadar para bulundurması önem arz etmektedir.

Sağlık Bakanına bağlı olan İlaçlar İcra Ajansı, ilaç ve tıbbi ürünlerin analizi ile kaliteli, güvenli ve etkili olmalarına ilişkin denetim kapsamında idari hizmet sunmakta ve bu hizmete bağlı diğer faaliyetleri gerçekleştirmektedir. Ajansın transfüzyon sisteminin denetimine ilişkin faaliyetleri de bulunmaktadır. Ajansın İcra Müdürü, ilaç politikaları alanında AB nezdinde Bulgaristan'ın görüşlerinin geliştirilmesi, tanıtımı ve uygulanması sürecinde ve AB mevzuatının ulusal mevzuata yansıtılması aşamasında mevzuat taslak metinlerinin hazırlanmasında Sağlık Bakanına destek olmaktadır. İlaçların üretimi, ithalatı ve toptan/perakende satışı için İlaçlar İcra Ajansı'ndan lisans alma zorunluluğu bulunmaktadır. İlaçların laboratuvar analizleri ile reklamları da lisans rejimi kapsamında yapılmaktadır. İlaçlar İcra Ajansı, tıbbi ürünlerin kaydını yapmakta, laboratuvar analizlerine ve toptan ticarete ilişkin izinleri vermekte, piyasaya sürülen ürünlerin denetimini organize etmektedir.

Bölgesel Kalkınma ve Bayındırlık Bakanlığı Teknik Kurallar ve Normlar Genel Müdürlüğü inşaat malzemelerinin uygunluk değerlendirmesi için onaylanan kuruluşları (notified bodies) belirlemektedir. Ancak inşaat malzemelerinde piyasa denetimi Metroloji ve Teknik Denetim Devlet Ajansı'nca gerçekleştirilmektedir.

Uygunluk Değerlendirme

AB ve Uygunluk Değerlendirme

Standartlara uygunluk değerlendirme adımı AB mevzuatına uygunluğun sağlanmasında zorunlu bir adımdır. Burada amaç üretimin her aşamasında gerekli koşullara uyumun sağlanması ve nihai ürünün kabulünün kolaylaştırılmasıdır.

AB ürün mevzuatı üreticilere ürünlerinin kullanımı sırasında oluşabilecek risk düzeyine göre uygunluk değerlendirme aşamasında bir miktar seçme hakkı sunmaktadır. Bu seçenekler öz sertifikasyon, tip inceleme ve ürün kalite kontrol sistemi, tam kalite güvencesi olabilmektedir.

AB üyesi ülkelerin uygunluk değerlendirme kuruluşları listesi AB Komisyonu web sitesinde yer almaktadır (NANDO- <https://webgate.ec.europa.eu/single-market-compliance-space/home>).

Nihai ürünün pazara girişini kolaylaştırmayı sağlayan bazı zorunlu olmayan değerlendirme programları da bulunmaktadır. Bunlar hakkında bilgi CEN (Avrupa Standardizasyon Komitesi), CENELEC-Avrupa Elektroteknik Standardizasyon Komitesi ([CEN-CENELEC - CEN-CENELEC](#)) ve ETSI-Avrupa Telekomünikasyon Standartları Kurumu'ndan (<https://www.etsi.org/>) temin edilebilir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Avrupa Birliği'nde ambalaj üretimi ve ambalaj atık yönetimi ekonomik olarak önemli ve çok yönlü bir sektördür. Hal böyleyken, Avrupa'yı daha temiz bir yer yapmak ve kıtada istikrarlı bir döngüsel ekonomi yaratmak açısından bu sektörün yönetimine kritik rol atfedilmektedir. Ambalajın çevre kirliliği yaratan en önemli etkenlerden biri olması sebebiyle bu konuda geliştirilen mevzuatın vurgusu ambalaj atıklarının azaltılması ve geri dönüştürülmesi

üzerindedir. Bulgaristan, ambalaj ve paketlenme faaliyetlerinde AB mevzuatını uygulamaktadır. Birlik mevzuatı, Atık Yönetimi Kanunu ve Ambalaj ile Ambalaj Atıklarına Dair Yönetmelik başta olmak üzere muhtelif ulusal hukuki belgelere yansıtılmıştır. Mümkün olduğunca ambalaj ağırlığı ve hacminin asgari büyüklüğe indirgenmesi, ambalaj içeriğinde bulunan zararlı maddelerin en düşük düzeye çekilmesi, mümkün olduğu ölçüde çok kullanımlı olacak şekilde üretilmeleri, ambalaj atıklarının çevreye etkisinin azami ölçüde kısıtlanması, ambalaj atık yönetiminde insan sağlığı ve güvenliğine ilişkin kuralların gözetilmesi, ambalajların mümkün olduğunca atık yaratmayacak şekilde üretilmesi vb. mevzuatın getirdiği başlıca kurallardır. Ülkede konuya ilişkin AB standartlarıyla uyumlu standartlar da geliştirilmiştir.

Bir AB üyesi olarak Bulgaristan Birliğin ürün etiketleme kurallarını uygulamaktadır. Söz konusu kurallar büyük bir ayrıntıda düzenlenmiş olup, tüketicilerin daha iyi bilgilendirilmesi ve korunması için sürekli geliştirilmekte ve değiştirilmektedir. Etiketleme faaliyetinde gözetilen katı kurallar üreticilere tüketicileri doğru ve zamanında bilgilendirme zorunluluğunu getirmektedir. Ürün özelliklerinin büyük farklılıklar arz etmesi sebebiyle ürün bazında etiketleme kuralları da oldukça farklı olabilmektedir. AB mevzuatına göre Birlik topraklarında satılacak ürünler için aşağıda sayılmış etiketler zorunludur:

- ✓ Mevzuat ile getirilen gereklere uygunluğun sağlanmasının zorunlu olduğu bazı ürünlere iliştilen CE işareti
- ✓ Elektrikli cihazlarda enerji etiketleri ve atıklarla ilgili sorumlulukları gösterir WEEE etiketleri
- ✓ Ayakkabıların üretildiği malzemeleri gösterir etiketler
- ✓ Giyim ve tekstil ürünlerinin üretildiği elyaf türünü gösterir etiketler

Çevrenin korunmasına ilişkin katı kurallara uygun üretilmiş ürünlere iliştilerebilen AB Ekoetiketi (EU Ecolabel) ve ölçüm kurallarına uygunluğu gösterir “e” harfi etiketi isteğe bağlı olarak kullanılmaktadır.

Bulgaristan’da etiketleme kuralları Tüketicileri Koruma Kanunu ve Bakanlar Kurulunun çıkardığı muhtelif Yönetmeliklerle düzenlenmektedir. Etiketlemede denetim yetkisi Tüketicileri Koruma Komisyonu’ndadır. Mevzuata göre genel kabul görmüş sembollerin kullanımı haricindeki durumlarda etiketler ya sadece Bulgarca dilinde ya da diğer dillerle birlikte Bulgarca dilinde olmalıdır. Üretici, ürün ithal ise ithalatçı, ürün türü, ürünün önem arz eden özellikleri, son kullanım tarihi, saklama koşulları, gerekli olduğu durumda kullanım talimatı etiketin üzerinde bulunması zorunlu bilgilerdir.

AB ve Ambalaj, Paketlenme, Etiketleme

Tüketicinin korunması göz önünde tutularak, AB içerisinde sadece AB etiketleme mevzuatına uyan ürünlerin pazarlanmasına izin verilmektedir. AB etiketleme mevzuatı, gıda, ev gereçleri, ayakkabı, tekstil vb. sektörler için zorunlu etiketleme standartları koymaktadır.

Paketlenme ve ambalajlama, tüketici sağlığı ve çevrenin korunması amacıyla, AB tarafından belirlenen kurallara uygun yapılmak zorundadır. Paketlenme ve ambalajlamaya ilişkin temel AB mevzuatı şunlardır:

- Tüzük 2025/40/EC; Ambalaj ve Ambalaj Atıkları Tüzüğü, AB pazarına arz edilen tüm ürünlerin ambalajlarına dair eko-tasarım kuralları,

- Tüzük 1272/2008/EC (CLP); madde ve karışımların sınıflandırması, etiketlenmesi ve ambalajlanması hakkında kurallar,
- Tüzük 2022/1616/EC; gıda ile temas eden geri dönüştürülmüş plastik materyallerin pazara giriş koşulları ve geri dönüşüm teknolojilerine ilişkin kurallar,
- Direktif 94/62/EC (OJ L-365 31/12/1994); paketleme ve paket artıklarına dair genel kurallar. *(Ambalajlama ile ilgili AB'nin 94/62/EC sayılı Direktifini **kademeli** olarak yürürlükten kaldıran 2025/40 sayılı Tüzük 22 Ocak 2025 tarihli AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmış olup, 11 Şubat 2025 tarihinde yürürlüğe girmiştir. 94/62/EC bazı hükümleri yönünden bir süre daha uygulanacaktır.)*
- Tüzük 1935/2004/EC (OJ L-338 13/11/2004); gıda maddeleriyle temas eden malzemelere dair özel kurallar.
- Tüzük 2016/2031 (OJ L 317, 23/11/2016); ağaç ve diğer bitkilerden yapılan paketlere uygulanacak bitki sağlığı kuralları.

AB içerisinde pazarlanan ambalajlar, çevrenin korunmasına yönelik konulan genel kuralların yanı sıra tüketici sağlığı için herhangi bir riski önlemek amaçlı özel hükümleri yerine getirmelidir (EU Labels: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/product-safety-and-requirements/eu-labels_en).

AB, üye ülkelerde gönüllülük esasına bağlı olarak, 66/2010/EC sayılı Tüzük ile Çevre Etiketleri (Eco-label) düzenlemesi geliştirmiştir. Çevre Etiketleri ile ilgili bilgi (https://environment.ec.europa.eu/topics/circular-economy/eu-ecolabel_en) bağlantısından edinilebilir.

Teknik Engeller

Bir yandan Bulgaristan'ın üyesi olduğu AB'nin insan sağlığı, çevre ve tüketicinin korunması gibi temel gerekleri koruyup gözeten teknik mevzuatını uygulaması çerçevesinde şeffaflığın artırılması ve keyfi uygulamaların sınırlandırılması, diğer yandan Türkiye'nin AB ile Gümrük Birliği içinde olmasından dolayı ülkemizin teknik mevzuatının AB mevzuatı ile uyumlulaştırılmış olması ikili ticarete teknik engellerin minimize edilmesini sağlamaktadır.

Ancak, Gümrük Birliği dışında kalan meyve-sebze, kuruyemiş, baharat ve bazı tohumlarda AB mevzuatı kapsamında Bulgar makamları tarafından pestisit, siyanür, salmonella, aflatoksin, pirolizidin alkaloit tespiti için yapılan laboratuvar analizlerinin yanı sıra bitki sağlığı ve pazarlama standartlarına uygunluk çerçevesinde yapılan resmi kontroller sınırda bekleme sürelerini uzatmakta, söz konusu kontrollerle bağlantılı olarak alınan ücretler ihracatımızın maliyetini artırdığı için firmalarımızı olumsuz etkilemektedir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sinai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol

açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikenjel.ticaret.gov.tr/>). Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Bulgaristan'da fikri ve sınai mülkiyet hakları, fikri mülkiyetin korunmasına yönelik sistemin bir parçasıdır ve ulusal yasalar ile uluslararası anlaşmalarla düzenlenmektedir. Devlet, yazarların, mucitlerin, şirketlerin ve tasarımcıların haklarını korumaktadır. Koruma süreleri: Patent – 20 yıla kadar, Ticari marka – 10 yıl (yenilenebilir), Endüstriyel tasarım – 25 yıla kadardır. Bulgaristan'da fikri mülkiyet hakları (telif hakları) otomatik olarak doğarken, sınai mülkiyet hakları (patentler, markalar, tasarımlar) Patent Ofisi'ne tescil ettirildikten sonra kazanılır. Yasal düzenlemeler, yaratıcıları korur ve onlara fikirlerinden ve eserlerinden kazanç elde etme hakkı tanır. Fikri mülkiyet hakları temel olarak Telif Hakkı ve İlgili Haklar Kanunu ile düzenlenmektedir. Sınai mülkiyet hakları temel olarak Bulgaristan Cumhuriyeti Patent Ofisi tarafından yönetilmektedir.

Bulgaristan, fikri mülkiyeti koruyan uluslararası kuruluşlara ve anlaşmalara üyedir bunlar:

- Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO)
- Avrupa Patent Ofisi
- AB Marka ve Tasarım Sistemi

Bu sayede Bulgar mucitler ve eser sahipleri, haklarını Bulgaristan dışında da koruyabilmektedir.

Bulgaristan'da fikri mülkiyetin ulusal haritasına (<https://www.bqo.bg/>) ulaşarak altta sıralanan soruların cevaplarına ulaşılabilir:

- Ülkenin hangi bölgelerinde inovasyonlar ortaya çıkıyor?
- Hangi üniversiteler ve şirketler patent başvurusu yapıyor?
- Hangi bölgelerde en fazla faaliyet görülüyor?

2025 yılında BTA'nın yapmış olduğu bir habere göre, Bulgaristan'ın GSYİH'sinin %50'den fazlası, patentler, ticari markalar ve coğrafi işaretler dahil olmak üzere fikri mülkiyet haklarını aktif olarak kullanan işletmeler tarafından yaratılmaktadır. "Patentler gibi fikri mülkiyet haklarını yoğun bir şekilde kullanan işletmeler, daha yüksek GSYİH üreten ve daha yüksek maaşlı işler yaratan işletmelerdir.

Bulgar devleti kendi gümrüklerinde ticari marka haklarına ilişkin kontroller yapmaktadır. Markaların ithalatı sırasında fikri mülkiyet haklarının ve marka haklarının ihlali konusu, fikri mülkiyet haklarının gümrük makamları tarafından korunması Avrupa Parlamentosu tarafından yasal olarak belirlenmiştir. İthalat sırasında beyan edilen malların fikri mülkiyet haklarını ihlal ettiğine dair şüphelerin bulunduğu durumlarda, gümrük makamları eşyayı alıkoymalı ve eşyanın beyan sahibine veya sahibine ve hak sahibine bildirimde bulunur. Olası bir ihlalde marka hakkı sahibine veya temsilcisine yapılan bildirim tarihinden itibaren 10 iş günü süreyle eşya alıkonur.

Eşyanın alıkonulduğuna dair bildirimının alınmasından itibaren 10 iş günü içinde, mal sahibinin (ithalatçının) üç seçeneği bulunmaktadır:

- Gümrük makamlarına yazılı olarak malların imha edilmesine rıza gösterdiğini teyit etmek veya harekete geçmemek, bu durumda malların imha edilmesine rıza göstermiş sayılır;
- Malların imha edilmesine itiraz edebilir. Bu tür bir itiraz, sahibinin fikri mülkiyetin ihlal edilmediğine inandığı durumlarda anlamlıdır. Beyan sahibinin veya eşya sahibinin imhaya itiraz etmesi halinde, gümrük makamları, ihlalin tespitine yönelik işlemlerin başlatılması için, yani marka hakkı sahibinin mahkemede hukuk davası açması ve/veya savcılığa suç duyurusunda bulunması için, marka hakkı/hakları sahibini derhal bilgilendirir;
- Ya da marka hakkı sahibiyle temasa geçmek ve bu şekilde ortaya çıkan durumda bir uzlaşmaya varma olasılıklarını kendisiyle görüşmek.

AB ve Fikri Sınai Mülkiyet Hakları

AB, fikri ve sınai mülkiyet haklarının etkin şekilde korunmasını sağlamak ve üye devletler arasında tutarlı bir uygulama tesis etmek amacıyla kapsamlı bir yasal çerçeve geliştirmiştir. 1 Haziran 2023 tarihinde yürürlüğe giren ve geliştirilmiş iş birliği kapsamında bir grup üye devleti kapsayan üniter patent sistemi ile, birden fazla AB ülkesinde patent korumasının tek ve sadeleştirilmiş bir prosedürle sağlanması mümkün hale gelmiştir.

(https://single-market-economy.ec.europa.eu/industry/strategy/intellectual-property/patent-protection-eu/unitary-patent-system_en)

AB ayrıca, Dünya Ticaret Örgütü (WTO) ve Dünya Fikri Mülkiyet Örgütü (WIPO) üyesi olup, Ticaretle İlgili Fikri Mülkiyet Hakları Anlaşması (TRIPS) başta olmak üzere uluslararası fikri mülkiyet düzenlemelerinin tarafıdır. AB'nin akdettiği ticaret anlaşmalarında da fikri mülkiyet haklarına ilişkin kapsamlı hükümlere yer verildiği görülmektedir.

Avrupa Birliği Fikri Sınai Mülkiyet Hakları Ofisi-EUIPO, AB markaları, tescilli topluluk tasarımları, zanaat ve sanayi ürünlerine yönelik coğrafi işaretler ile fikri mülkiyet alanında Avrupa'da ve uluslararası arenada iş birliğini yönetmekten sorumlu bir AB kuruluşudur. Ayrıca, Fikri Mülkiyet Haklarının İhlallerine İlişkin Avrupa Gözlemevi'ni (European Observatory on Infringements of Intellectual Property Rights) yönetmekle görevlidir. Bu kuruluş, ulusal ve bölgesel faaliyet gösteren Fikri Sınai Mülkiyet Ofisleri, kullanıcı grupları, Avrupa Komisyonu, Avrupa Parlamentosu ve diğer uluslararası kuruluşlarla ortak çalışmaktadır (<https://euipo.europa.eu/>).

Dağıtım Kanalları ve Tüketici Tercihleri

Bu rapor özelinde “dağıtım kanalları” kavramı çevrimiçi dağıtım ve çevrimdışı dağıtım olmak üzere ele alınmıştır. Yani, son tüketiciye yönelik ürünlerin dağıtımında çevrimiçi ve çevrimdışı kanallara ilişkin olarak bir analiz gerçekleştirilmiştir. Tahminlere göre Bulgaristan'da 1,5 milyar avro civarında e-ticaret cirosu bulunmaktadır. Ulusal İstatistik Enstitüsü (NSI) verilerine göre Bulgaristan'da internet üzerinden alışveriş yapan kişilerin oranı 2025 yılı itibariye %51,2'ye ulaşmıştır. Aynı kaynaktaki verilere göre Bulgaristan'da şehir nüfusunun %55'i, kırsal nüfusun ise %40,4'nün çevrimiçi alışveriş yaptığını göstermektedir. Çevrimiçi alışverişe ilişkin detaylı bilgileri içeren tablo aşağıda yer almaktadır.

ÖZEL KULLANIM İÇİN İNTERNETTEN ÜRÜN YA DA HİZMET SATIN ALAN KİŞİLER (SON 12 AYDA)

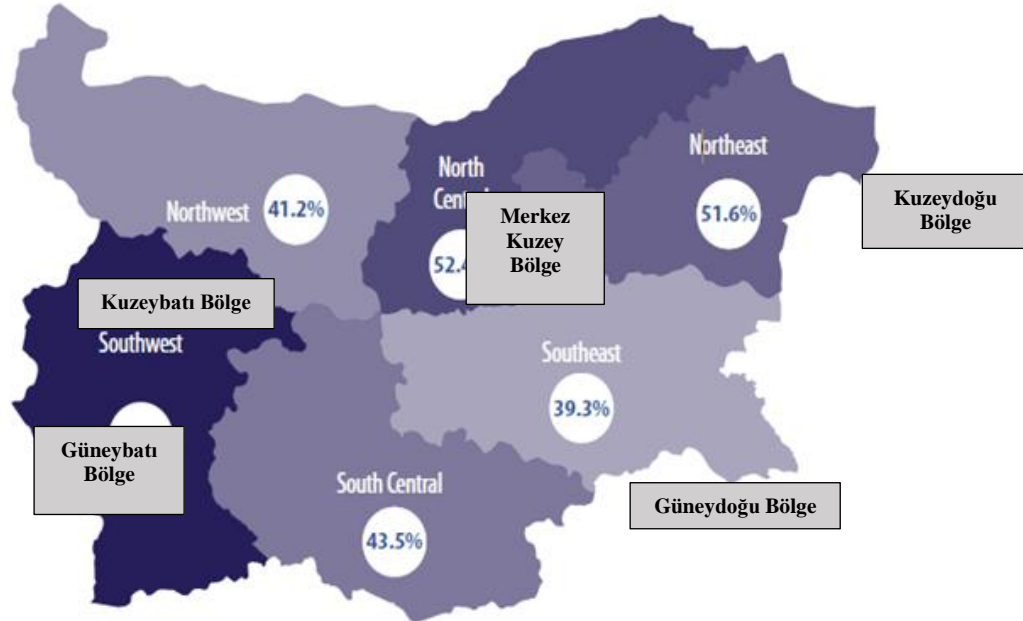
%

	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Toplam	30,9	33,0	40,5	45,2	49,8	51,2
İkamet Bölgesine Göre						
Şehir	35,4	37,2	45,4	50,2	54,3	55,0
Kırsal	18,0	21,6	26,9	30,7	36,9	40,4
Cinsiyete Göre						
Erkek	30,1	32,7	38,9	43,1	47,9	49,0
Kadın	31,7	33,3	42,1	47,2	51,6	53,4
İstatistiksel Bölgelere Göre						
Kuzeybatı	27,2	33,0	38,9	38,0	41,2	47,5
Kuzey Merkez	24,5	26,9	29,8	37,3	52,4	47,6
Kuzeydoğu	33,6	38,4	43,8	43,4	51,6	55,0
Güneydoğu	26,0	25,6	31,9	40,1	39,3	37,7
Güneybatı	39,2	38,1	51,8	57,4	59,7	62,0
Güney Merkez	25,8	30,6	34,2	38,7	43,5	45,2

Kaynak: Bulgaristan İstatistik Enstitüsü

Yukarıdaki tablodan da görülebileceği gibi Bulgaristan'da çevrimiçi alışveriş yapanların payı giderek yükselmektedir. "Passport 2025 of the e-commerce industry in Bulgaria" adlı çalışmaya göre e-ticaretin GSYH içindeki payı 2020 yılında %1,57'iken 2025 yılı tahminlerine göre %2,53'e ulaşmıştır. Bu oran Avrupa'da ortalama olarak %3,84 civarındadır. Bulgaristan'da çevrimiçi alışverişte en yaygın ödeme yöntemi sırasıyla kapıda ödeme, kredi/debit kartı ile ödeme, banka üzerinden veya mobil ödeme ve şimdi al sonra de yöntemleridir. Yine aynı çalışmaya göre ortalama yıllık sepet değeri 1.019 avrodur.

2024 Yılında Bölgelere Göre Online Alışveriş Yapan Tüketicilerin Oranı

Kaynak: Bulgaristan İstatistik Enstitüsü

Merkez Güney Bölge

Bölgelere göre çevrimiçi sipariş verme oranlarına bakıldığında en büyük payın Sofya'yı da kapsayan Güneybatı Bölgesine ait olduğu görülmektedir. Güneybatı Bölgesi'ni Ortakuzey Bölgesi, Varna ve Şumnu gibi şehirleri içeren Kuzeydoğu Bölgesi izlemektedir. Bu bilgiler, Bulgaristan'ın belli başlı büyük şehirlerinin bulunduğu bölgeler dikkate alındığında ilginç sonuçlar içermektedir. Zira her ne kadar Bulgaristan'ın en büyük şehri olan Sofya'yı kapsayan bölge birinci sırada olsa da diğer büyük şehirleri (Filibe, Burgaz, Stara Zagora gibi) kapsayan bölgeler daha geri sıralarda yer almaktadır. Dolayısıyla söz konusu harita Bulgaristan'a ilişkin genel kalıplar dışında da bilgiler içermektedir.

Bununla birlikte belli başlı bazı ürün gruplarına yönelik çevrimiçi ticaretin yaklaşık payı ise şu şekildedir:

- Giyim %20
- Ayakkabı %20
- Güzellik ve Kişisel Bakım %20
- Yiyecek %2 (Restoran siparişleri dahil değildir)
- Elektronik %16

Bulgaristan'daki en popüler 10 alışveriş sitesi aşağıdaki gibidir:

- Emag.bg
- Ozone.bg
- Technopolis.bg
- eBAG.bg
- RemixShop.bg
- JYSK.bg
- IKEA.bg
- Ardes.bg
- SportDepot.bg
- OnlineMashini.bg

Tüm bu bilgilere ek olarak, hali hazırda Bulgaristan'da zincir marketler üzerinden dağıtım oldukça yaygın bir yöntemdir. Bazı ürün grupları için en yaygın zincir marketler aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Gıda: Billa, CBA, Lidl, T Market, Mini Market, Burleks, Kaufland ve Fantastiko
- Mobilya ve ev eşyası: JYSK, Videnov, Hipolend, Pepco, CarpetMax, HomeMax, Expert Doors, Praktiker ve Jumbo
- Elektronik eşya: Technomarket, Tehnopolis, Techmart ve Zora
- Giyim ve Kozmetik: H&M, Zara, Bershka, Deichmann, Decathlon, New Yorker, Sport Vision, Tempo, DM ve Lilly.

Bulgaristan'da çevrimiçi olarak sipariş edilen ürün ve hizmetlere ilişkin detaylı bilgi aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

2025 Yılında En Çok Sipariş Edilen Ürünler ve Hizmetler

	%
Ürün/Hizmet	2025
Ürünler (örn. Kıyafet, spor ürünleri, restoran siparişleri, kozmetik, ilaç ve takviyeler, mobilya, basılı kitaplar, tüketici elektronikleri vb.)	95,4
Hizmetler	
Konaklama Hizmetleri	39,3
Taşıma Hizmetleri	33,6
Etkinlik Biletleri (sinema, konser, spor müsabakaları, fuarlar vb.)	32,7
İnternet üyelikleri ya da mobil telefon üyelikleri	25,0
Filmler, diziler ya da spor yayın hizmetleri	23,1
Müzik Hizmetleri	16,3
E-kitaplar ve sesli kitaplar	14,4
Yazılımlar	13,1
Oyunlar	11,4
Elektrik, su ve doğalgaz gibi üyelikler	10,1
Sağlık ve fitness ile ilgili uygulamalar	9,3
Online haber ve gazete siteleri	5,8
Oyun yayın hizmetleri	5,4
Diğer Uygulamalar	8,3

Kaynak: Bulgaristan İstatistik Enstitüsü

Tüketici Tercihleri

Bulgaristan'da tüketicilerin son yıllarda özellikle artan sosyal medya etkisiyle kişiselleştirilmiş ve kendi tercihlerini yansıtan mal ve hizmetlere yöneldiği gözlemlenmektedir. Bununla birlikte, çevre dostu ve etik kurallara uyularak üretilen ürünlere özellikle genç kuşağın talebi artış eğilimindedir.

Gıda Dışı Perakendeciler Birliği, Market Links tarafından Haziran 2023'te gerçekleştirilen gıda dışı alışverişlere ilişkin ulusal çapta yapılan bir anketin sonuçları, gıda dışı tüm mal gruplarında büyük bir mağaza veya zincirden satın alma eğiliminin devam ettiğini göstermektedir. Örneğin, mobilya (%58) ve inşaat malzemeleri (%54) satın alırken tüketicilerin çoğu zincirleri tercih etmektedir. Küçük ev mobilyaları (%49) ile ev ve bahçe eşyaları (%48) satın alınırken de yüksek oranda zincirler tercih edilmektedir. Tüketicilerin büyük bir mağaza ya da zincir mağazalardan almayı en az tercih ettikleri ürün gruplarının spor malzemeleri (%29) ve kitap (%27) olduğu gözlemlenmektedir. Anket, bir yandan satış noktalarının uzmanlaşmasına yönelik açık eğilimi teyit ederken, diğer yandan tüketicilerin çoğunun, birçok ürünü tek bir çatı altında toplayan büyük mağazalardan ve zincirlerden alışveriş yapma eğiliminde olduklarını göstermektedir.

Satın almak için bir yer seçmenin nedenleri şunlardır:

- Ürün ve marka çeşitliliği - tüm alışveriş yapanların %50'sinden fazlası bunu tüm satın alma yerleri için belirtmiştir
- Fiyat, tüketicilerin %47-%48'i için önde gelen gerekçe olmuştur
- Tüketicilerin yaklaşık üçte biri için, genel deneyim ve bunu etkileyen hizmet de satın alınacak yerin seçiminde önemli bir faktördür.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Tüm Dünya'da olduğu gibi Bulgaristan'da da satış gelirlerini artırmak için reklamlardan faydalanılmaktadır. Bulgaristan'da reklam harcamalarının için yaklaşık 350 milyon avro civarında olduğu tahmin edilmektedir. 2026 yılı reklam harcamalarının ise 400 milyon avroya ulaşacağı öngörülmektedir. En çok harcama yapılan reklam çeşitleri arasında TV reklamları, arama motoru reklamları, dijital afiş reklamları yer almaktadır. Influencer aracılığıyla reklam uygulaması ise Bulgaristan'da ön sıralarda yer alan bir reklam çeşidi olmamakla birlikte son yıllarda hızla büyüyen yeni nesil bir reklam türüdür. Bulgaristan'daki reklam harcamalarına kişi başı olarak belli başlı diğer Balkan ülkeleri ile karşılaştırıldığında görece yüksek seyretmektedir.

Bulgaristan'da reklam harcamalarına sektörel olarak bakıldığında perakendecilik, hızlı tüketim ürünleri, seyahat, eğlence ve medya ile telekomünikasyonun önde gelen alanlar olduğu görülmektedir.

Bulgaristan pazarında başarılı pazarlama teknikleri genellikle geleneksel ve dijital yaklaşımların bir karışımını içerir.

1. Dijital Pazarlama

- Sosyal Medya: Facebook ve Instagram gibi platformları kullanarak ürün veya hizmetleri görsel olarak çekici içeriklerle sergilemek çok etkilidir. Video turları ve etkileşimli paylaşımlar müşterilerin dikkatini çeker.
- E-posta Pazarlama: Değerli bilgiler veya özel teklifler sunan kişiselleştirilmiş e-posta kampanyaları müşteri güvenini ve bağlılığını artırır.

2. Kişiselleştirme

- Müşteri Tabanı Sınıflandırılması: Müşterilerin tercihlerine ve davranış kalıplarına göre sınıflandırılması, tüketicilerin ihtiyaçlarını karşılayan benzersiz tekliflere olanak tanır.

3. İçerik Pazarlama

- Değerli İçerik Oluşturma: Faydalı bilgiler sunan makaleler, videolar ve infografikler yayınlamak etkili olabilir ve müşteri güvenini artırır.

4. Renk Psikolojisi

- Müşterilerde belirli duygu ve davranışları uyandırmak için reklam ve ürün tasarımında renk kullanmak etkili bir tekniktir

5. Görüşler ve Yorumlar

- Güveni artırmak ve satın alma sürecini kolaylaştırmak için diğer müşterilerin yorumlarını ve referanslarını kullanmak çok başarılı olmuştur.

Fiyat, fayda, rekabet ve tüketici psikolojisi, satışı etkileyen dört temel etmen olarak değerlendirilebilir. Bunlara ek olarak; ürün kalitesi, teslimat ve iade süreçleri, diğer müşterilerin değerlendirmeleri, teknolojik aramalardaki kolaylıklar, ödeme seçenekleri ve son olarak güncel ve yenilenmiş içeriklerin varlığı da satışları etkileyen önemli faktörler arasında yer almaktadır. Enterprise Dergisi ve Market LINKS ajansının "Bulgaristan'da Çevrimiçi Tüketim Eğilimleri 2025" başlıklı ulusal temsil niteliğindeki araştırmasına göre, Bulgaristan'da toplam 4,8 milyon internet kullanıcısı bulunurken, çevrimiçi alışveriş yapanların sayısı 3,1 milyon, yani toplamın %64'ünü oluşturuyor. Araştırmaya göre, rasyonel, dürtüsel, sadık, işlevsel minimalist ve çevreye duyarlı olmak üzere beş farklı tüketici tipi ortaya çıkıyor. Araştırmanın ilginç sonuçlarından biri, tüketicilerin siparişlerini büyük bir platformdan mı yoksa tercih ettikleri markanın resmi web sitesinden mi verdiklerine hiç önem vermemeleridir. Ankete katılanlar,

çevrimiçi alışveriş platformlarına duydukları güvenin kendileri için en önemli faktör olduğunu belirtmektedirler. Diğer faktörler ise aşağıdaki şekilde sıralanmaktadır:

- Fiyat (%57)
- Güven (%18)
- Kampanyalar (%6)
- Önceki deneyimler (%5)
- Kargo ücreti (%4)

Çalışmaya göre, tüketiciler son yıllarda çevrimiçi olarak giderek daha geniş bir ürün yelpazesi ile ilgilenme eğilimindedirler. 2023 yılında tüketicilerin %56'sı çevrimiçi alışveriş yaptıkları ürün yelpazesini genişlettiğini belirtmişken, 2024 yılında bu oran 4 puan artmıştır. Tüketicilerin %40'ı, fiziksel mağazaları ziyaret etmek yerine giderek daha sık çevrimiçi alışveriş yaptıklarını belirtmektedir. Bulgar tüketicilerin en çok giysi ve ayakkabı satın aldıkları (katılımcıların %63'ü) çalışmanın bir diğer ilginç bulgusudur. Çevrimiçi alışverişte en popüler ikinci kategori kozmetik (%40) olup, bunu ev aletleri (%32), kültürel etkinlik biletleri (%31) ve tüketici elektroniği (%30) izlemektedir.

Her ne kadar çevrimiçi alışveriş yukarı yönlü bir trend gösterse de tüketiciler için geleneksel alışveriş önemini korumaya devam etmektedir. Ankete katılanların %77'si ürünü şahsen görmek istediklerini belirtirken, %35'i alıştıkları için çevrimdışı alışverişini tercih ettiklerini belirtiyor. Araştırmacılara göre çevrimiçi alışverişin en önemli tercih edilememesi sebebi bu alışkanlık olmaktadır. Diğer faktörler ise, ödeme güvenliği (%17), ürün iadesi konusundaki endişeler (%17), teslimat ücreti (%13) ve teslimatın güvenilirliği ile süresi (%10) sıralanmaktadır.

Kamu İhaleleri

Kamu ihalelerini düzenleyen mevzuatın ana hedefi kamu kaynaklarının harcanmasına yönelik adil kurallar yaratılması ve uygulanmasıdır. Bulgaristan mevzuatı şeffaflık, eşitlik, ayrımcılığı önlemek, serbest ve adil rekabet gibi konularda AB hukukunun temel prensiplerine göre uyarlanmıştır. Kamu ihaleleri üç kategoride sınıflandırılmıştır: Ürün tedariki, hizmet tedariki ve inşaat işleri. Ekonomik olarak en avantajlı teklif, kamu ihalesini kazanacak kişinin belirlenmesi için kullanılan en temel kriterdir.

Bulgar mevzuatı, milliyet bazında bir ayrımcılık yapmaksızın kamu ihalelerine ve imtiyaz prosedürlerine Bulgar ve yabancı (gerçek veya tüzel) kişilerin katılımına izin vermektedir. Aynı şekilde, kamu hizmetlerine yönelik özel sektörden ortak seçiminde ve sözleşme imzalanmasında da AB mevzuatının temel şeffaflık ve eşitlik prensipleri çerçevesinde hareket edilmektedir.

Ancak Kamu İhaleleri Kanunu sektörel idarelerin (sektörel faaliyeti olan kamu işletmeleri ve kamu işletme birliklerinin temsilcileri, özel veya ayrıcalıklı haklar çerçevesinde sektörel faaliyet icra eden kamu işletmeleri olmayan tüccar veya diğer kişilerin temsilcileri, sektörel idarelerin ihtiyaçlarını gidermek üzere kurulmuş olan merkezi idarelerin yöneticileri) açtığı ihalelerde üçüncü ülkelerin ihalelere katılımını sınırlayan bir düzenleme öngörmektedir. Bu düzenlemeye göre sunulan kamu ihalesi tekliflerinde, AB'nin eşdeğer ve etkin erişim sağlayan çok taraflı

veya ikili anlaşma imzalamamış olduğu üçüncü ülkelerden gelen ürünlerin toplam değerinin %50'sini aştığı durumlarda, sektörel merciler söz konusu teklifleri eleyebilmektedir.

Dikkat edilmesi gereken başka bir düzenlemeye göre ise kamu mercileri (devlet kuruluşları, Bulgaristan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Bulgaristan Cumhuriyeti Ombudsmanı, Bulgaristan Merkez Bankası, Bulgaristan Cumhuriyeti'nin yurtdışındaki diplomatik ve konsolosluk temsilcilikleri, Bulgaristan Cumhuriyeti'nin uluslararası kuruluşlara bağlı olan daimi temsilcilikleri vs.) icra ettikleri sektörel faaliyetler ile ilgili alım yaptıkları durumlarda, sektörel idarelerin uyguladığı kuralları uygulamaktadır. Bu hüküm, belirli durumlarda kamu mercilerinin de açtıkları bazı ihalelerde üçüncü ülkelerin katılımını sınırlayan düzenlemeleri uygulayabilmesini öngörmektedir.

2019 yılının sonunda Bulgaristan'da Merkezi "Elektronik Kamu İhaleleri" Otomatik Bilgi Sistemi kullanıma alınmış olup, halihazırda kamu ihale süreçleri tamamen bu sistem üzerinden yönetilmektedir. Sisteme kayıt/giriş elektronik imza/KEP ile yapılmaktadır. Bulgaristan'da açılan bütün kamu ihaleleri (<https://www2.aop.bg/e-uslugi/centar-za-obslujvane-na-potrebiteli/>) internet sitesinde yayımlanmaktadır.

Öte yandan, Bulgaristan'da açılan kamu ihaleleri Müşavirliğimizce de takip edilmekte ve 2,5 milyon avronun üzerindeki ihaleler Türkçe özetlenmektedir. Ticaret Bakanlığımızın sayfasında "Ülkeler" bölümünden Bulgaristan seçildikten sonra açılan sayfada "Raporlar - Müşavirlik Raporları - Kamu İhale Duyuruları" yolu izlenerek söz konusu ihalelerin bilgilerine ulaşabilmektedir. Bazı Bulgar kamu kurumlarının açtığı ihaleler Avrupa Birliği Kamu İhaleleri sayfasında (<https://ted.europa.eu/TED/main/HomePage.do>) da yayımlanmaktadır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Tarım ve Hayvancılık

Bulgaristan'ın gerek toprak gerekse de iklim yapısı tarıma elverişlidir. Bulgaristan'da tarım üretimi, modernize edilmesi durumunda oldukça önemli bir potansiyel oluşturmaktadır. Bulgaristan'ın AB üyeliği ile birlikte tarım sektörüne Avrupa finansmanı sağlanmaktadır. Bulgaristan'ın yüzölçümü 110.996,76 km² olup, en büyük toprak türünü tarım alanları oluştururken, bunu ormanlar (%33,3) takip etmektedir. Bulgaristan'da tarımsal arazilerin toplam büyüklüğü yaklaşık 5,01 milyon hektardır (ülke topraklarının yaklaşık %45,2'si). Bulgaristan'da kullanılan tarım arazilerinin yaklaşık %3,95'i üzerinden organik tarım ürünleri elde edilmektedir.

Tarım sektörünün Bulgaristan ekonomisindeki payı 2025 yılı ön verilerine göre %2,8 olarak gerçekleşmiştir. Bulgaristan İstatistik Enstitüsü verilerine göre 2025 yılında tarım sektörü çıktısı 4,92 milyar avro seviyesinde gerçekleşmiştir. 2024 yılına kıyasla %4,9 artış kaydedilmiştir. Bitkisel üretim nihai tarımsal üretimin %68,5'ini, hayvansal üretim %26,4'ünü, tarımsal hizmetler ise %5,1'ini teşkil etmiştir.

Sanayi

2025 yılının ön verilerine göre Bulgaristan'da sanayi ekonominin %24,4'ünü oluşturmuştur. İmalat sanayinde yaklaşık 370 bin kişiye istihdam sağlayan 24,5 binin üzerinde şirket faaliyette bulunmaktadır. Bulgaristan sanayinde önemli sektörler şöyledir:

Otomotiv: 75 bin kişiyi istihdam eden sektör, ülke ekonomisinin %11'ini teşkil etmektedir. Bulgaristan otomotiv sektörü son yıllarda geçirdiği dönüşümle ekonomik motorlarından biri haline gelmiş durumda ve Avrupa otomotiv ekosisteminin kritik bir tedarikçisi konumuna yükselmiştir. Sektörde 350'nin üzerinde şirket faaliyette bulunmakta ve 8 milyar avro yıllık ciro gerçekleşmektedir. 36 Ar-Ge merkezi sektördeki firmaların faaliyetlerini desteklemektedir.

Elektronik: Ekonominin büyüme oranı üzerinde olan sektörün yıllık büyüme oranı %8,92'dir. Sektörde GSYİH'nin %5,7'si üretilmekte, 56 binin üzerinde kişi istihdam edilmekte, 3,8 milyar avro yıllık ciro sağlanmaktadır. Bulgaristan ihracatının %11'i elektronik sektörü tarafından gerçekleştirilmektedir.

Metalürji: Bulgaristan ekonomisine önemli katkısı olan sektörlerdendir. 12 bin kişinin istihdam edildiği ve üretilen ürünlerin genellikle ihraç edildiği metalürji sektöründe yıllık üretim hacmi 1,2 milyon tonu demir-çelik, 0,8 milyon tonu ise demir dışı metaller olmak üzere 2 milyon tondur. Sektör, ülkenin mal ihracatının yaklaşık %12-%15'ini teşkil etmektedir.

Makina ve donanım imalatı: 1.000 civarında firmanın faaliyette bulunduğu sektörde yaklaşık 30 bin kişi istihdam edilmektedir. Sektörün ülke ihracatına katkısı %4 civarındadır. Üretilen ürünlerin üçte ikisinden fazlası Avrupa pazarında satılmaktadır.

Kimya endüstrisi: Sektörde çalışan sayısı 54 bin civarında olup, firma sayısı 2.300'ün üzerindedir. Sektörün yıllık cirosu 5,8 milyar avro, yıllık imal edilen ürün hacmi 5,3 milyar avrodur. Mineralli gübreler, soda, asit, ilaç, boya/vernük, plastik/kauçuk, petrol ürünleri imalatı Bulgaristan kimya endüstrisinin belkemiğini oluşturmaktadır.

Gıda ve içecek: Sektör sanayi üretiminin yaklaşık %14'ünü teşkil etmektedir. 74 bin civarında istihdam sağlayan sektör toplam ihracatın yaklaşık %13'ünü oluşturmaktadır. AB, Asya ve Kuzey Amerika Bulgar gıda sanayinin ana pazarlarıdır. Ekmek ve unlu mamuller, süt ve süt ürünleri, sığır ve kanatlı etinden ürünler, meyve-sebzeden konserve ve muhtelif ürünler ile şarap üretimi ana alt sektörlerdir.

Ahşap işleme ve mobilya: GSYİH'nın yaklaşık %3'ü bu sektörde üretilmektedir. 4 bini aşkın firmanın istihdam ettiği bu sektörde istihdam edilenlerin sayısı yaklaşık 55 bindir. Sektör ihracat ağırlıklı olup, Bulgaristan'da üretilen mobilya 70 ülkede pazar bulmaktadır. 2024 yılında Bulgaristan mobilya ihracatında Avrupa'da 23'üncü, dünyada 40'ncü; mobilya üretiminde Avrupa'da 26'ıncı, dünyada 56'ıncı; mobilya ithalatında Avrupa'da 25'inci, dünyada 51'inci ve mobilya kullanımında Avrupa'da 24'üncü, dünyada 60'ıncı sıradadır.

Hizmetler

2025 yılının ön verilerine göre hizmetler sektörünün Bulgaristan ekonomisindeki payı %72,8'dir. Ulaştırma, lojistik, turizm, IT, haberleşme, bankacılık, sigortacılık Bulgaristan'da hizmetler sektörünün yapı taşlarıdır. Aşağıda yer alan tabloda 2025 yılında hizmetler sektörü bileşenlerinin gayri safi katma değere katkısı verilmiştir.

2025'de Bulgaristan Hizmet Alt Sektörlerinin GSYİH'ya Katkısı (Milyon Avro)

Kaynak: Bulgaristan Ulusal İstatistik Enstitüsü

Madencilik

Bulgaristan'da yer altı kaynaklarının toplam büyüklüğü 1.142 bin dekardır. Bulgaristan Enerji Bakanlığı verilerine göre ülkede çıkarılan doğal kaynakların büyüklüğü 119,8 milyon tondur. Metal cevherler üretimin %36'sına, kum/taş/çakıl %35'ine, katı yakıtlar %18'ine, endüstriyel mineraller %11'ine, doğal taş kaplama materyalleri %0,4'üne ve sıvı yakıtlar %0,02'sine tekabül etmektedir. Üretilen ürünlerin değeri ise yaklaşık 4,2 milyar levadır (2,15 milyar avro). Sektör, ülke GSYİH'sının %5'ini üretmektedir. Sektörde istihdam edilenlerin sayısı yaklaşık 23 bindir. Çalışanların %75'i büyük şirketlerde.

Enerji

Bulgaristan'ın enerji sektörü köklü bir sektör olmasına rağmen küçük bir sektördür. Ülkenin önemli miktardaki yerel doğal kaynakları, yerel elektrik enerjisi üretiminde kurulu önemli büyüklükte bir kapasitesi, büyük petrol işleme imkanları bulunmaktadır. Ancak, elektrik dağıtım altyapısının eski ve yetersiz olması, elektrik üretiminde halen kömürün temel girdi olması, ülkenin ham petrol ve doğalgaz tedariklerinde çeşitliliğin kısıtlı olması arz güvenliği bakımından risk oluşturmaktadır.

Diğer taraftan, AB üyesi olarak enerji etkinliği ve çevre konularında birçok hukuksal yükümlülüğü yerine getirme gerekleri ülkenin enerji sistemini dönüştürmesini gerektirmektedir. Bu kapsamda, daha dengeli çalışacak üretim altyapısının oluşturulması ve enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ülkenin üzerinde çalışması gereken kilit konulardır. Zira, uzmanlara göre Bulgaristan enerji sisteminde birçok sorun mevcut olup, enerji üretiminde yatırım çekme çerçevesinde stratejik plan noksanlığı, yenilenebilir enerji kaynaklarının kontrolsüz bir şekilde geliştirilmesi, kömür santrallerinde kapasite mekanizmalarının kurulamaması ve bu santrallere makul devlet desteği için hukuksal düzenlemelerin olmaması, yeni hidroelektrik ve pompaj depolamalı hidroelektrik santrallerinin inşa edilmesinin gündemde olmaması, küçük modüler reaktörler, jeotermal enerji, yüksek verimli ve düşük emisyonlu teknolojilerle katı evsel atıklar ile orman biokütlesini kullanma gibi alternatif enerji kaynaklarının katkısının azımsanması başlıca sorunlar olarak gösterilmektedir.

Ülkenin enerji sektörü elektrik üretimine dayanmaktadır. Elektrik enerjisinin büyük bir kısmı nükleer, termik ve hidroelektrik santrallerde üretilmektedir. 2024 yılında ülkede 38 TWh brüt elektrik enerjisi üretimi gerçekleşmiştir. Söz konusu rakam önceki yıla göre %4,9 azdır. Brüt elektrik üretiminin yapısında, nükleer enerjinin payı %41,5, yerli kömürün payı %28,9, ithal kömürün payı %1, yenilenebilir enerji kaynaklarının payı %23,2, doğal gazın payı %5,1, pompaj depolamalı hidroelektrik santrallerinin payı %1,1 ve sıvı yakıtın payı %0,2'dir. 2024 yılında ülkede brüt elektrik enerjisi tüketimi yıllık bazda %1,2 artarak 37,2 TWh olarak gerçekleşmiştir. Nihai tüketim 32 TWh büyüklüğündedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Bulgarlar iş görüşmelerini resmiyet kuralları çerçevesinde ele alırlar, resmiyet protokolüne uymak için gayret gösterirler. İş görüşmelerinde Bulgarlar el sıkırlar. İş yapılan kişilerle görüşmeler esnasında orta mesafenin korunması önemlidir. Resmi etkinliklerde “Bay” ve “Bayan” şeklindeki hitaplar ile soyadı kullanılması genel kabul gören bir husustur. Konuşma sırasında göz temasına önem verirler. Göz temasında bulunmak içtenlik, dostane yaklaşım ve saygı anlamına gelir. Bulgarlar ifade etmek istediklerinde çok açık, net ve kesin olurlar. Toplantılarda şaka yapmak buzların eritilmesi için iyi bir yöntemdir. Müzakerelerde esnek davranırlar. Şahsi fikir beyan etmekten kaçınmazlar. İş görüşmesinin başında kartvizit değişimi yapılır. Kartvizit üzerinde görev ve bilimsel derece yazılması önemlidir. Misafirlerden dakik olmaları veya toplantı saatinden birkaç dakika önce gelmeleri beklenir.

Bulgar şirketlerinde kararlar yönetici tarafından alındığı için bütün müzakereler de yöneticilerle yapılır. Bulgar iş kültüründe hiyerarşi esastır. Ancak karar alma sürecine dahil olan herkesin fikri önemli addedilir ve dikkate alınır.

İş toplantılarını müteakip öğle veya akşam yemekleri yenilmesi sıkça rastlanan bir durumdur. Yemek davetinde bulunan kişinin hesabı ödemesi beklenir. Sofra adabında uyulması gereken bazı kurallar olmasına rağmen genellikle yemekte rahat davranılır.

Randevular belli bir süre öncesinden ayarlanmalı ve tatil/bayram dönemlerine denk gelmemelidir. Bulgarlar resmi tatillerde (örneğin Noel veya Paskalya) sadece kazançlı olacağını düşündükleri durumlarda çalışmayı seçerler. Temmuz ve ağustos aylarında yaz tatillerini yaptıkları için söz konusu aylar iş görüşmeleri için doğru zaman değildir.

Bulgaristan’da kıyafet kodu Batılı standartlardan farklı değildir. Erkekler için takım elbise, kadınlar için takım, resmi elbise veya etek uygun kıyafet sayılır. Diğer taraftan işin özelliklerine göre daha az resmiyet gerektiren durumlar da olabilir. Bulgarların bir atasözü “Kıyafetinizle karşılanır, zekanızla uğurlanırsınız.” der. Bu anlamda, açık ve provokatif giyinmekten kaçınmak gerekli, agresif renkler tercih edilmemeli, toplantının/etkinliğin ruhu ile uyumlu kıyafet seçilmelidir.

İngilizce, Fransızca, Almanca kullanımı yaygın olmakla beraber firmalar ile temasta mümkün ise Bulgarca bilen kişilerin kullanılması faydalıdır.

Para Kullanımı

Bulgaristan, 1 Ocak 2026 itibarıyla resmen Avro Bölgesi'ne katılmış ve para birimi olarak avro kullanımına geçmiştir.

Bulgaristan’da senet ve çek kullanımı yaygın değildir. Ülke, iyi işleyen ve istikrarlı bir bankacılık sistemine sahiptir.

Bulgaristan Merkez Bankası verilerine göre 2024 yılında ülke içerisinde büyüklüğü 586,4 milyar avro olan 280,4 milyon adet banka havalesi yapılmıştır. Diğer ülkelere yapılan havaleler 8,2 milyon adet olup, 95,3 milyar avro büyüklüğünde gerçekleşmiştir. 2024 yılında bankamatik kartlarının sayısı 7,2 milyon olarak kaydedilmiştir. 2024 yılında kredi kartlarının sayısı 1,35 milyon adet olmuştur. 2024'te kartla yapılan ödemelerin büyüklüğü ülke içerisinde 13,9 milyar avro, yurtdışına ise 6,8 milyar avro olmuştur. POS terminaller üzerinden 437 milyon adet, internet üzerinden ise 132,8 milyon adet kartlı ödeme yapılmıştır. 2024 yılında POS terminallerin sayısı 163,2 bine ulaşmış, bankamatik sayısı ise 5.087 olarak kaydedilmiştir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Umuma Mahsus Pasaport hamili Türk vatandaşlarının Bulgaristan'a girişleri için Bulgaristan yetkili makamlarından vize almaları gerekmektedir. Hususi pasaport, Diplomatik pasaport ile Hizmet pasaportu hamilleri belli ziyaret sürelerine uymak şartıyla vizeden muaftır. Türk vatandaşlarının tabi olduğu vize prosedürlerine ilişkin ayrıntılı ve güncel bilgiye (<https://www.mfa.gov.tr/turk-vatandaslarinin-tabi-oldugu-vize-uygulamalari.tr.mfa>) linkinden ulaşmak mümkündür.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

1 Ocak - Yeni Yıl

3 Mart - Kurtuluş günü (Bulgaristan'ın Osmanlı İmparatorluğu hakimiyetinden çıkışı)

Nisan veya Mayıs'ta 4 gün – Paskalya (Ortodoks takvimine göre her yıl değişmektedir, Paskalyanın kutlandığı hafta sonu Cuma ve Pazartesi günleriyle birlikte tatildir)

1 Mayıs - İşçi bayramı

6 Mayıs - Kahramanlık ve Bulgar ordusu günü

24 Mayıs - Bulgar aydınlanması, kültür ve Kiril alfabesi bayramı

6 Eylül - Bulgaristan'ın birleşmesi

22 Eylül - Bulgaristan bağımsızlık günü

1 Kasım - Ulusal aydınlar günü (sadece eğitim-öğretim kurumlarına tatil)

24-26 Aralık - Noel

Mesai saatleri 9.00-17.30, mesai günleri pazartesi-cumadır.

Yerel Saat

Bulgaristan ve Türkiye aynı zaman diliminde (UTC+2) yer alsada yaz döneminde Türkiye ile saat farkı bulunmamaktadır. Kış döneminde 1 saat geridedir.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri ve Şirket Kurma Prosedürü

Şirket Türleri

Limited Şirket, Anonim Şirket, Komandit Şirket, Hisseli Komandit Şirket, Kolektif Şirket ve Değişken Sermayeli Şirket Bulgaristan Ticaret Kanunu'nun öngördüğü şirket türleridir. Bunların dışında, Bulgaristan'da ticari faaliyetler tek şahıs tacir, holding, şube ve kooperatif şeklinde de yürütülebilmektedir.

Yabancı yatırımcılar tarafından en çok tercih edilen ticari oluşumlar **limited şirket** (EOD veya OOD), **anonim şirket** (EAD veya AD), **şubeler** ve **ticari temsilciliklerdir**.

Limited şirket (OOD) türünü genellikle daha küçük çaplı iş yapan firmalar tercih etmektedir. Yönetimi anonim şirketlere göre daha kolaydır.

Anonim şirketlerin (AD) yönetimleri yapıları gereği daha komplekstir. Ancak bu tür şirketler sermayelerini sermaye piyasası aracılığıyla daha geniş kitlelere ulaşılarak artırabilmektedir. Bu tür şirket yapıları üretim ve finans sektöründeki büyük çaplı yatırımlara mahsustur. Yasayla belirlenen bazı faaliyet alanlarında (örneğin bankacılık ve sigortacılık) anonim şirket zorunlu şirket türüdür.

Kendi ülkesinin kanunları çerçevesinde ticari faaliyette bulunmak üzere kayıt yaptırmış her yabancı kişinin Bulgaristan Ticaret Kanununa göre Bulgaristan'da yabancı kişi şubesi açma hakkı bulunmaktadır. Şube, Bulgar mevzuatına göre tüzel kişilik değildir. Ancak şubenin kendi merkezi ve yönetim adresi, yöneticileri, mal varlığı, pasif yasal statüsü vardır. Şubenin unvanı ana şirketin unvanından ve "şube" ekinden oluşmaktadır. Şube, ayrı bir şirket olarak ticari defterlerini tutmaktadır.

Bulgaristan Yatırımları Teşvik Kanunu gereğince ulusal mevzuatlarına göre ticari faaliyette bulunabilen yabancı kişiler Bulgaristan'da ticari temsilcilik açabilmektedir. Temsilciliklerin Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'na (www.bcci.bg) kaydolması zorunludur. Bu şekilde kurulacak ticari temsilcilik Türkiye'deki şirketten ayrı bir tüzel bir kişi değildir ve ticari faaliyette bulunma hakkına sahip değildir. Ticari temsilcilik, genellikle Türkiye'deki ana şirket adına Bulgaristan'da destek faaliyetler icra eder (reklam, promosyon, müşteri bulma vs.). Ticari temsilcilik kendi adına gelir ve kazanç elde edemez. Temsilciliğin kurumlar vergisi ödeme sorumluluğu yoktur.

Şirket Kurma Prosedürü

Bulgaristan'da %100 yabancı sermayeli şirket kurulabilmektedir. Bulgaristan'da yabancı ortaklarla (gerçek veya tüzel kişi) kurulan şirketler, Bulgar ortağı olsun ya da olmasın, Bulgar şirket addedilmekte ve Bulgaristan Ticaret Kanunu şartlarına göre faaliyette bulunmaktadır.

Bulgaristan'da şirket kuruluşu Adalet Bakanlığı'na bağlı Kayıtlar Ajansı çerçevesinde tutulan ticaret siciline kayıt ile gerçekleşmektedir. Kayıt prosedürünün süresi şirket türüne göre farklılık arz etmekte ve 2 ila 5 iş günü arasında değişmektedir. Türkiye'den farklı olarak ticaret

ve sanayi odalarına kayıt gönüllülük esasına dayalıdır. Ticaret siciline kayıt olduktan sonra firmalar hukuki varlık kazanmakta, faaliyetlerine başlayabilmektedir. Firmaya ticaret siciline kayıt esnasında Özel Tanımlama Kodu (Bulgarca kısaltması ЕИК (ЕІК)) denilen bir numara verilmektedir. Söz konusu numara 9 (dokuz) haneli olup rastgele belirlenmektedir. Bu numara ile firma, ticaret siciline kaydolduğu andan itibaren ticaret sicilinden kaydı silinene kadar tanımlanmaktadır. KDV Kanununa göre kayıt yaptıran firmalara Ulusal Gelirler Ajansı "BG" ile başlayan KDV numarası vermektedir. Genellikle KDV numarasının devamı Kayıtlar Ajansı'nca verilen Özel Tanımlama Kodu ile aynıdır, ancak bu zorunlu bir koşul değildir.

Limited şirket (Bulgaristan'da OOD olarak kısaltılmaktadır) sermayesinin asgari 1 avro, anonim şirket (Bulgaristan'da AD olarak kısaltılmaktadır) sermayesinin ise asgari 25.000 avro olması gerekmektedir.

Bulgaristan Ticaret Kanunu'na göre tek bir ortak kendi başına bir limited veya anonim şirket kurma hakkına sahiptir. Bu durumda şirketin türü tek kişilik limited şirket olan EOOD'dir, anonim şirket için ise EAD'dir. Türkiye'de yerleşik bir gerçek veya tüzel kişinin Bulgaristan'da tek başına bir limited veya anonim şirket kurması konusunda bir sınırlama bulunmamaktadır.

LTD şirket (OOD) kuruluşu için başvuruda gerekli olan belgeler

- Şirket bilgilerini içeren bir beyanname (diğer belgeler söz konusu beyannameye ek olarak ibraz edilir);
- Şirket kuruluş sözleşmesi/şirket kuruluş akdi (tek kişilik şirketlerde);
- Şahsi bilgilerin silinmiş olduğu şirket kuruluş sözleşmesi/şirket kuruluş akdi örneği;
- Tüzel kişi olarak yabancı ortakların veya tüzel kişi olarak ticaret siciline kayıtlı olmayan ortakların olması durumunda, söz konusu tüzel kişilerin kendi ülkelerindeki hukuka uygun olarak faal olduklarını ve temsil edildikleri kişileri gösterir belge;
- Ortak olacak tüzel kişinin yetkili organlarının limited şirkette yer almaya ilişkin kararı;
- Şirket Genel Kurulunun/tek ortağın yönetici tayin etme kararı;
- Yönetici veya yöneticilerin noter tasdikli görev kabulü ve imza sirküleri;
- Ticaret Kanununun madde 141 fıkra 8'inde yer alan durumların söz konusu olmadığına dair beyanname (belli sürelerle bağlı olmak kaydıyla iflas eden bir şirketin yöneticisi olmama durumları);
- Mevzuatın gerektirdiği durumlarda şirketin faaliyeti için devlet mercilerinden alınması gerekli lisans ve izinler;
- Kanunla belirlenmiş diğer belgeler;
- Nakdi sermaye söz konusu olduğunda yatırılan sermayeyi gösteren bankadan alınmış belge;
- Gayri nakdi sermaye söz konusu olduğunda bilir kişi raporu veya sermayenin yatırıldığını gösterir Kanunun öngördüğü diğer belgeler;
- Mevzuatın öngördüğü diğer belgeler.

LTD şirket kuruluşu için başvuruda 56,24 avro (elektronik başvurularda 28,12 avro) ticaret siciline kayıt ücreti ödenmektedir.

Anonim şirket (AD) kuruluşu

Anonim şirket kuruluşu için şirket bilgilerini içeren bir beyanname ile şirket kuruluşuna ilişkin beyanname eklerinin Kayıtlar Ajansı'na ibraz edilmesi gerekmektedir. Anonim şirketin kuruluşu için sadece elektronik başvuru yapılmakta olup, 92,03 avro ücret ödenmektedir.

Bulgaristan'da yabancı bir şirketin şube açması

Şube açma başvurusu Ticaret Sicilini tutmakla görevli Kayıtlar Ajansı'nın herhangi bir bölge temsilciliğine yapılabilmektedir. Yabancı şirket şubesinin açılması için yapılan başvuruda 173,84 avro (elektronik başvurularda 86,92 avro) ticaret siciline kayıt ücreti ödenmektedir.

Şube açmak için gerekli belgeler:

- Şube açma beyannamesi;
- Yabancı şirketin mevcudiyetini (tüzel kişi ise), ulusal kanununa göre ticari faaliyette bulunma hakkını, sicil kaydına göre (var ise) yabancı şirketi temsil eden kişilerin adlarını ve temsil şeklini gösteren belge;
- Yabancı şirketin şube açma kararı;
- Yabancı şirket şubesinin faaliyet alanı izin rejimine tabi ise, gerekli lisans veya izin belgesi;
- Şube açma başvurusunun yapıldığı an itibariyle tüm değişiklik ve ilave bilgileri içeren yabancı şirket kuruluş akdi, sözleşmesi veya tüzüğü;
- Şahsi bilgilerin silinmiş olduğu yabancı şirket kuruluş akdi, sözleşmesi veya tüzüğü örneği;
- Yabancı şirket yöneticisinin şube yöneticisini yetkilendirdiği noter tasdikli vekâletname;
- Şube yöneticisinin noter tasdikli görev kabulü ve imza sirküleri;
- Kanunların gerektirdiği durumlarda yöneticinin/yöneticilerin mesleki uzmanlık veya yeterlilik belgeleri;
- Kanunların gerektirdiği diğer belgeler.

Bulgaristan'da yabancı bir şirketin temsilcilik açması

Temsilcilik kuruluşu, Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'nın ticari temsilcilik kaydına dair kararı ile gerçekleşir. Kayıtlı ticari temsilcilikler veri tabanı Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'nın web sayfasında yayınlanır.

Bulgaristan'da bir Türk vatandaşının icra ettiği ticari faaliyet aracılığı ile oturma izni alabilmesi için Bulgaristan'da kurduğu şirkette en az 10 Bulgar vatandaşını çalıştırması gerekmektedir. Buna rağmen Türkiye'de kurulmuş olan bir şirketin ticari temsilciliğini yapmak için Bulgaristan'a gelen Türk vatandaşlarına bu kural uygulanmamaktadır. Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası'nda kayıtlı olan Türk şirket temsilciliğinde Türkiye'de kurulu şirketi temsil eden Türk vatandaşlarına Bulgaristan'da oturma izni verilmektedir. Ancak oturma izni alabilecek temsilci sayısı sadece ikidir. Bulgaristan'da ticari temsilciliğinin açılması aşamasında yurt dışında kurulu şirketin son iki yıl için yıllık cirosunun 51.129,20 avrodan az olmadığına belgelendirilmesi zorunludur.

Kayıt süreci ve başvuruda gerekli olan belgeler hakkında daha ayrıntılı bilgi Bulgarca olarak Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası web sitesinde yer almaktadır: (<https://www.bcci.bg/tradereg-repres-bg-2019.html>)

Sigorta

Sosyal güvenlik, Sosyal Sigorta Yasası ile düzenlenmektedir. Sosyal güvenlik; geçici iş göremezlik, çalışma gücünde geçici azalma, sakatlık, doğum, yaşlılık ve ölüm durumlarında tazminat, maddi yardım ve emeklilik maaşı ödenmesini kapsamaktadır. 2026 yılında asgari ücret 620,20 avro olarak belirlenmiş olup, 2025 yılında 2.111,64 avro olarak belirlenen sigorta tavanı 2026 yılı için de korunmuştur. Söz konusu tutarın üzerinde brüt ücret alanlar ücretin tavanı aşan kısmı için sigorta primi ödememektedir. Gelir vergisi, brüt maaştan sigorta primleri düşüldükten sonra kalan gelirim %10'u olarak hesaplanmaktadır.

Bir Çalışan İçin Ödenmesi Gereken Zorunlu Sigorta/Vergiler Tablosu (Örnektir; aylık brüt ücret 1000 avro)

Sigorta Kalemleri	Sigorta Oranı	Ücret (avro)	Kesintiler (avro)	İşveren Payı (avro)
Ücret		1000,00		
Sosyal Sigorta	%8,38		83,80	
Sağlık Sigortası	%3,20		32,00	
Ek Zorunlu Emeklilik Sigortası	%2,20		22,00	
Gelir Vergisi	%10,00		86,22	
İşveren Sosyal Sigortası	%10,92			109,20
İşveren Sağlık Sigortası	%4,80			48,00
Ek Zorunlu Emeklilik Sigortası	%2,80			28,00
Mesleki Kazalar Fonu	%0,40			4,00
Toplam Ücret		1000,00		
Toplam Kesinti			224,02	
İşveren Sigorta Payı				189,20
Net Ücret		775,98		
Emeklilik için Baz Ücret		1000,00		

Bankacılık Mevzuatı

Bulgaristan'da bankacılık ve finansal sistemin temel düzenleyici çerçevesini Kredi Kurumları Kanunu oluşturmaktadır. Bu kanun, bankalar ve diğer finansal kurumların faaliyetlerini düzenleyerek lisanslama süreçlerini, denetim mekanizmalarını ve risk yönetimi koşullarını belirlemektedir. Kanunun temel amaçları bankacılık sisteminin istikrarını sağlamak, mevduat sahiplerini korumak ve mali usulsüzlükleri önlemektir. Ayrıca söz konusu kanun kapsamında tüketici ve ipotek kredileri, bankaların birleşme ve devralma süreçleri ve kredi kurumlarının iflas prosedürleri ayrıntılı şekilde düzenlenmektedir. Avrupa mevzuatına uyumlu olan bu kanun, Bulgaristan bankacılık sisteminin AB'nin ortak finansal piyasasına entegrasyonunu sağlamaktadır.

Bulgaristan bankacılık sistemi, uluslararası finansal düzenlemelerle entegre bir yapıdadır. Bu kapsamda sistem, Basel III standartlarına ve AB'nin sermaye yeterliliği düzenlemelerine

(CRR/CRD) tabidir. Bu düzenlemeler doğrultusunda, bankaların belirli sermaye yeterliliği şartlarını karşılaması, iyi yönetim ilkelerine uyması ve kara para aklamaya karşı önlemler alması zorunlu hale getirilmiştir.

Bulgaristan'da kredi kurumlarının düzenlenmesi ve denetimi, Bulgaristan Merkez Bankası (BNB) tarafından yürütülmektedir. Bulgaristan Merkez Bankası, Bulgaristan'ın merkez bankası olup faaliyetleri özel bir kanunla düzenlenmiştir. BNB'nin temel işlevleri, fiyat istikrarını sağlamak, para politikasını uygulamak, döviz rezervlerini yönetmek, ödeme sistemlerini düzenlemek, bankacılık sistemini denetlemektir. BNB'nin bağımsızlığı, ulusal mevzuat, AB hukuku ve Avrupa Merkez Bankaları Sistemi tarafından güvence altına alınmıştır.

Bulgaristan, 1 Ekim 2020 itibarıyla AB'nin bankacılık denetim sistemi olan Tek Denetim Mekanizmasına (SSM) katılmıştır. Bu kapsamda, Avrupa Merkez Bankası (ECB), katılımcı ülkelerdeki kredi kurumlarının lisanslanması ve lisans iptalinde nihai yetkili otorite haline gelmiştir. Bu gelişme, Bulgaristan bankacılık sisteminin Avrupa finansal yapısına daha güçlü entegrasyonunu sağlamıştır.

Bulgaristan, 1 Ocak 2026 itibarıyla Avro Bölgesi'ne katılmıştır. Bu doğrultuda, Bulgaristan Merkez Bankası, Avrosistem'in bir parçası haline gelmiş ve para politikası artık Avrupa düzeyinde belirlenmekte ve uygulanmaktadır.

Bulgaristan'da bankacılık sistemi, denetim ve analiz amacıyla üç ana gruba ayrılmaktadır: Birinci grup, varlıkları baz alınarak belirlenen en büyük beş lisanslı bankadan oluşmaktadır. İkinci gruba diğer bankalar dahildir. Üçüncü grup ise yabancı bankaların Bulgaristan Cumhuriyeti'ndeki şubelerini kapsamaktadır. 31 Ocak 2025 itibarıyla birinci gruba DSK Bank, United Bulgarian Bank, UniCredit Bulbank, Eurobank Bulgaria ve First Investment Bank dahildir. İkinci grup Central Cooperative Bank, ProCredit Bank (Bulgaria), Allianz Bank Bulgaria, Investbank, TBI Bank, Bulgarian Development Bank, Bulgarian-American Credit Bank, International Asset Bank, Municipal Bank, D Commerce Bank, Texim Bank ve Tokuda Bank bankalarından oluşmaktadır. Üçüncü gruba ise Citibank Europe - Bulgaristan Şubesi, ING Bank N.V. – Sofya Şubesi, BNP Paribas S.A. - Sofya Şubesi, T.C. Ziraat Bankası - Sofya Şubesi, Varengold Bank AG – Sofya Şubesi ve Bigbank AS – Bulgaristan Şubesi dahildir.

T.C. Ziraat Bankası - Sofya Şubesi yabancı banka şubesi olarak Bulgaristan bankacılık sektöründe hizmet sunmaktadır. T.C. Ziraat Bankası'nın Sofya, Filibe, Kırcaali, Burgaz, Varna ve Şumnu'da ofisleri bulunmaktadır.

Türk sermayeli D Commerce Bank AD, Bulgaristan Cumhuriyeti'nde lisanslı banka olarak faaliyette bulunmaktadır. 29 Nisan 2014'te sermaye artırımına bağlı olarak Fortera A.Ş. sermayeye %33 oranında ortak olmuştur. Söz konusu bankanın şube sayısı 50'nin üzerindedir.

Vizeler

Aksi bir anlaşma ile belirlenmedikçe tüm yabancılar Bulgaristan'a girişleri ve burada ikamet etmeleri için vize temin etmek zorundadır.

Vize Türleri

Havayolu transit vizesi (A Tipi), Bulgaristan aktarmalı başka bir ülkeye uçacak kişilere verilen vize türüdür. Kısa süreli vize (C Tipi), bir yabancının 180 günlük bir süre içinde toplamda 90 günden fazla kalmamak kaydıyla Bulgaristan'a bir, iki veya çok sayıda giriş yapma hakkını vermektedir. Uzun süreli vize (D Tipi), yabancı uyrukunun Bulgaristan'a giriş yapıp sonrasında oturma izni için başvurmasında gerekli olan vize türüdür. Bu vizenin geçerliliği altı aydır ve sahibine 180 güne kadar ikamet izni sağlamaktadır. D tipi vize, geçerli olduğu müddetçe, sahibine Bulgaristan'a çok sayıda giriş yapma hakkını vermektedir. Bazı özel durumlarda bir yıl geçerli olan ve 360 güne kadar oturma izni sağlayan D tipi vizesi de verilebilmektedir. D tipi vize kendi başına Bulgaristan'da çalışma hakkı vermez (sadece oturma hakkı verir).

Türk vatandaşlarına Bulgaristan'ın verdiği vizelere ilişkin daha ayrıntılı bilgiye Bulgaristan'ın Ankara Büyükelçiliği'nin web sayfasından (<https://www.mfa.bg/tr/embassies/turkey/2421>) ulaşmak mümkündür.

2025 yılında Bulgaristan Schengen serbest dolaşım alanına tam üye olmuştur. Bu kapsamda, Bulgaristan Schengen vizeleri düzenlemeye yetkilidir. Bulgaristan'ın düzenlediği Schengen vizeleri Bulgaristan ve Schengen bölgesi üyesi diğer tüm ülkelere seyahat ve kontrolsüz geçiş hakkı vermektedir. Bulgaristan'ın düzenlemiş olduğu Schengen vizelerinin geçerlilik süresi 180 güne kadar olmakla birlikte 90 güne kadar oturma izni sağlayabilmektedir. Bulgaristan'da oturma izni alan yabancılar vizeye ihtiyaç duymadan Schengen bölgesindeki ülkelere seyahat edebilmektedir.

Oturma İzinleri

Oturma İzni Türleri

Bulgaristan'da dört tür oturma izni bulunmaktadır:

- Kısa vadeli – kısa süreli vize ülkeye giriş tarihinden sonraki 6 aylık süre zarfında 3 aya kadar oturma izni sağlamaktadır;
- Orta vadeli – 1 yıllık oturma izni ile sağlanır;
- Uzun vadeli – 5 yıllık oturma izni ile sağlanır;
- Daimi – süresiz oturma izni ile sağlanır.

Kısa süreli ikamet için kısa süreli vize (C tipi) alınması yeterlidir. Bir yabancının orta vadeli, uzun vadeli ve daimi oturma izni başvurusunda bulunabilmesi için öncelikle uzun süreli bir vize temin etmesi (D tipi) gerekmektedir.

Bulgaristan'da Yabancı Yatırımlarla/Temsilciliklerle İlgili Olarak Orta Vadeli Oturma İzinlerinin Verildiği Durumlar

- Bulgaristan'da oturma süresi boyunca en az 10 Bulgar vatandaşına istihdam sağlayarak ticari faaliyette bulunan yabancılar

- Bulgaristan Ticaret ve Sanayi Odası nezdinde kayıt yaptırmış yabancı şirket temsilciliklerinin temsilcileri (her temsilcilik için en fazla 2 kişi)
- Bulgaristan'da en az 306.775 avro değerinde gayrimenkul alan yabancılar
- Bir Bulgar şirketi sermayesine en az 306.775 avro yatıran ve şirket adına aynı değerde Bulgaristan'dan gayrimenkul alan yabancılar. Yabancıların Bulgar şirketinde en az %50 pay sahibi olmaları gerekmektedir.
- Ülkenin ekonomik olarak gelişmemiş bölgelerinde bir Bulgar şirketinin sermayesine en az 127.823 avro yatıran, şirket adına aynı değerde maddi ve gayri maddi duran varlıklar alan yabancılar. Yabancıların Bulgar şirketinde en az %50 pay sahibi olmaları ve oturma süresince en az 5 Bulgar vatandaşını istihdam etmeleri gerekmektedir. Bulgaristan'ın ekonomik olarak gelişmemiş bölgeleri Yatırımları Teşvik Kanunu çerçevesinde belirlenmektedir.
- D tipi vize sahibi, İnovasyon ve Büyüme Bakanlığı tarafından düzenlenmiş "Start-up Visa" adlı yüksek teknoloji ve/veya yenilikçi proje sertifikası düzenlenmiş ve vize alındıktan sonra sertifikada yer alan faaliyet alanında iştigal eden bir şirketin hisselerine en az %50 oranında sahip olmuş yabancılar

Uzun Vadeli Oturma İzinleri Verilmesinde Aranılan Başlıca Koşullar

- Yabancıların Bulgaristan'da yasal ve kesintisiz bir şekilde en az 5 yıl ikamet etmesi gerekmektedir.
- 5 yıllık yasal ikamet süresi, yabancı Bulgaristan dışında art arda 6 ay ve toplamda 10 ay kaldığı takdirde kesintiye uğramaktadır.
- 5 yıllık sürenin hesaplanmasında yabancıların Bulgaristan'da öğrenci veya stajyer olarak yasal bir şekilde ikamet ettiği sürenin sadece yarısı geçerli sayılmaktadır.
- Uluslararası koruma haklarından faydalanan yabancılar uzun vadeli oturma izni alabilmektedir.

Bulgaristan'da Yabancı Yatırımlarla İlgili Olarak Daimi Oturma İzinlerinin Verildiği Durumlar

- Bulgaristan'da yasal bir şekilde ve kesintisiz en az 5 yıl ikamet eden ve bu süre zarfında ülke dışında en fazla 30 ay kalan yabancılar
- Borsada kote Bulgar şirketlerin hisse senetleri ile tahvillerine en az 1.022.584 avro, sözleşme değeri en az 511.292 avro olan imtiyaz haklarına, belli koşullara uyan Bulgar kolektif ve alternatif yatırım fonlarına en az 511.292 avro yatırım yapan yabancılar
- Gerçekleştirilen öncelikli yatırım projesi kapsamında bir Bulgar şirketinin sermayesini en az 1.022.584 avro artırarak yatırım yapan yabancılar
- Borsada işlem görmeyen bir Bulgar şirketi sermayesine en az 3.067.751 avro yatırım yapan yabancılar
- Bir Bulgar şirketinin sermayesine en az 255.646 avro yatırım yapan yabancılar daimi oturma izni verilmektedir. Ancak bunun için bu yatırım sonucunda şirket adına aynı değerde maddi ve gayri maddi duran varlıkların alınması, yabancıların Bulgar şirketinde en az %50 pay sahibi olması ve oturma süresi boyunca en az 10 Bulgar vatandaşının istihdam edilmesi şartları getirilmiştir.
- Bulgaristan'da en az 306.775 avro değerinde gayrimenkul alıp, orta vadeli oturma izinlerini 5 yıl sürdüren yabancılar
- Bir Bulgar şirketi sermayesine en az 306.775 avro yatıran, şirket adına aynı değerde Bulgaristan'dan gayrimenkul alan, söz konusu Bulgar şirketinde en az %50 pay sahibi olan ve bu nedenle aldıkları orta vadeli oturma izinlerini 5 yıl sürdüren yabancılar

- Ülkenin ekonomik olarak gelişmemiş bölgelerinde bir Bulgar şirketinin sermayesine en az 127.823 avro yatıran, şirket adına aynı değerde maddi ve gayri maddi duran varlıklar alan, söz konusu Bulgar şirketine en az %50 pay sahibi olan ve bu nedenle aldıkları orta vadeli oturma izinlerini 5 yıl sürdüren yabancılar
- B sınıfı, A sınıfı veya öncelikli yatırım projesi sertifikası almış yatırımcılar;
Bulgar şirketine en az %50 pay veya hisse sahibi olan ortaklar veya Bulgaristan Ticaret Siciline kayıtlı olan şirket müdürleri veya temsilcileri veya yatırımın Ar-Ge, üretim, pazarlama veya başka temel bir bölümünde görev almak ve/veya kontrol amaçlı istihdam edilen çalışanlar (iş sözleşmesi aracılığı ile) daimi oturma izni alma hakkından faydalanabilmektedir. Ayrıca yatırım tamamlanana kadar en fazla 3 kişi, yatırım tamamlandıktan sonra ise en fazla 8 kişi bu imkandan faydalanabilmektedir.

Oturum izni başvuruları İçişleri Bakanlığı Göç Müdürlüğü'ne yapılmaktadır. Oturum izni mevzuatın getirdiği şartlara göre yenilenebilmektedir. Başvuru sahibi Bulgaristan topraklarında kanunun gerektirdiği sürelerde ikamet etmemişse yenileme talebi reddedilebilmektedir.

Çalışma İzinleri

Bulgaristan'da Türk Vatandaşlarının Çalışabildiği Durumlar

- Yerel işverenle iş sözleşmesi ile çalışıldığı durumlarda:
 - ✓ **Birleşik oturma ve çalışma izni** ile:
 - ❖ İstihdam Ajansı'nın olumlu görüşüyle İçişleri Bakanlığı'ndan alınır.
 - ❖ Son 12 ayda yerel işverenin istihdam ettiği üçüncü ülke vatandaş sayısının istihdam edilen personel sayısının en fazla %20'si (KOBİ'ler için %35'i) kadar olması gerekmektedir.
 - ✓ **Avrupa Birliği mavi kartı** ile:
 - ❖ İstihdam Ajansı'nın olumlu görüşüyle İçişleri Bakanlığı'ndan alınır
 - ❖ Yabancı çalıştırmada %20 (KOBİ'lerde %35) kotası uygulanmaz
 - ❖ Üçüncü ülke vatandaşı yüksek nitelikli olmalı ve bu, üniversite diploması veya benzer belge ile belgelendirilmelidir
 - ❖ Ücreti Bulgaristan ortalamasının en az 1,5 katı kadar olmalıdır
 - ❖ İş sözleşmesinin süresi en az 6 ay olmalıdır.
 - ✓ **Mevsimsel istihdam** yoluyla:
 - ❖ 12 ay içerisinde 90 gün ila 9 ay için Mevsimsel Çalışma ve Oturma İzni İstihdam Ajansı'nın olumlu görüşüyle İçişleri Bakanlığı'ndan alınır
 - ❖ 12 ay içerisinde 90 güne kadar Mevsimsel Çalışma İzni İstihdam Ajansı nezdinde işveren tarafından kayıt yaptırılmasıyla sağlanır
 - ❖ Tarım, ormancılık, balıkçılık, otelcilik ve lokantacılık bu izin türünün alınabileceği faaliyet alanlarıdır
 - ❖ Yabancı çalıştırmada %20 (KOBİ'lerde %35) kotası uygulanmaz
- Bulgaristan'da belli hizmetlerin yerine getirilmesi için görevlendirme yapıldığı durumlarda:
 - ✓ 12 aylık dönemde 3 aya kadar çalışılacaksa çalışma izni alınmadan sadece İstihdam Ajansı'na kayıt yaptırılması yeterlidir
 - ✓ 3 ila 9 ay çalışılacaksa İstihdam Ajansı'nın olumlu görüşüyle İçişleri Bakanlığı'ndan Mevsimsel Çalışma ve Oturma İzni alınması gerekmektedir

- ✓ %20 (KOBİ'lerde %35) kotası uygulanmaz.
- Üçüncü ülkedeki yatırımcı şirketin Bulgaristan'daki şirketine **çalışan transfer** etmesi durumunda:
 - ✓ İstihdam Ajansı'nın olumlu görüşüyle İçişleri Bakanlığı'ndan izin alınması gerekmektedir
 - ✓ Yabancı çalıştırmada %20 (KOBİ'lerde %35) kotası uygulanmaz
 - ✓ Şirket içi transfer kapsamında yöneticilere ve uzmanlara 3 yıla kadar, stajyerlere 1 yıla kadar oturma ve çalışma izni verilir
- Serbest meslek icra edildiği durumlarda:
Serbest meslek icra etme izni İstihdam Ajansı tarafından verilmektedir.

Kaynak: T.C. Sofya Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği